

Το ζήτημα των ελληνικών καταθέσεων στην Ελβετία

Το ελβετικό τραπεζικό απόρρητο, η διασυννοριακή ανταλλαγή τραπεζικών πληροφοριών και η φορολόγηση των ελληνικών καταθέσεων σε Πιστωτικά Ιδρύματα της Ελβετίας

ΑΓΓΕΛΟΥ Π. ΜΠΩΛΟΥ, Λέκτορα Παντείου Πανεπιστημίου, Δικηγόρου
CHRISTIAN ARNOLD, Επιστημονικού Συνεργάτη Πανεπιστημίου Λωζάννης

Η παρούσα μελέτη εξετάζει την επίδραση του ελβετικού τραπεζικού απορρήτου στη διαδικασία ανταλλαγής τραπεζικών πληροφοριών μεταξύ ελληνικών και ελβετικών φορολογικών Αρχών σχετικά με καταθέσεις Ελλήνων πελατών σε Τράπεζες της Ελβετίας, στο πλαίσιο πάταξης της φοροδιαφυγής. Παράλληλα, προσεγγίζει κριτικά τις βασικές ρυθμίσεις των νέων διακρατικών συμφωνιών για τη φορολόγηση των καταθέσεων μεταξύ της Γερμανίας και του Ην. Βασιλείου με την Ελβετία, προκειμένου να συναχθούν χρήσιμα συμπεράσματα για την ήδη πανηγυρικά προαναγγελθείσα από την Ελληνική Κυβέρνηση, παρόμοια σε μορφή και τύπο, συμφωνία της χώρας μας με το κράτος των Άλπεων.

Ι. Οι λόγοι «εξαγωγής» ελληνικών κεφαλαίων σε Τράπεζες της Ελβετίας

1. Η ελληνική κρίση δημοσιονομικού χρέους και η με αυτήν συνδεδεμένη υπογραφή του «Μνημονίου Ι και ΙΙ» από την Ελληνική Κυβέρνηση έθεσε τους εθνικούς φοροεισπρακτικούς μηχανισμούς τα τρία τελευταία χρόνια ενώπιον μιας αγωνιώδους προσπάθειας αναζήτησης και αύξησης των φορολογικών εσόδων¹. Προκειμένου να επιτευχθούν οι προβλεπόμενοι «μνημονιακοί» στόχοι και να ανταποκριθεί η χώρα μας στις εκτεταμένες και ιδιαίτερα ασφυκτικές δεσμεύσεις έναντι των δανειστών της, επιβλήθηκε μία σειρά μέτρων, που οδήγησε στη δραστική περικοπή ή μείωση αποδοχών, επιδομάτων και πάσης φύσεως απολαβών τόσο στο στενό όσο και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα², στην αύξηση των άμεσων και έμμεσων φόρων, στην επιβολή «έκτακτων εισφορών» σε κάθε είδους κινητή και ακίνητη περιουσία, καθώς και στην επί τα χείρω μεταβολή των εργασιακών και ασφαλιστικών σχέσεων³. Μέσα στη γενικευμένη αυτή αποδόμηση κεκτημένων

δικαιωμάτων του κοινωνικού κράτους, αλλά και στην άνευ προηγουμένου φοροεισπρακτική επιδρομή των αρμόδιων οικονομικών υπηρεσιών, με στόχο την αύξηση των κρατικών εσόδων χάριν της μείωσης του δημοσίου ελλείμματος και του δημοσίου χρέους, τα κεφάλαια Ελλήνων καταθετών σε Πιστωτικά Ιδρύματα εντός και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) δεν θα μπορούσαν ασφαλώς να ξεφύγουν της ειδικότερης προσοχής του Ελληνικού Υπουργείου Οικονομικών (ΥΠΟΙΚ).

2. Υπό την ασφυκτική πίεση των δανειστών της χώρας μας για σύλληψη φορολογητέας ύλης, σε συνδυασμό με τις προσπάθειες αποκατάστασης της φορολογικής δικαιοσύνης, το ΥΠΟΙΚ κινήθηκε κατ' αρχάς προς την κατεύθυνση επαναπατρισμού των κεφαλαίων μέσα από τη θέσπιση φορολογικών ελαφρύνσεων με το Ν 3842/2010⁴. Το συγκεκριμένο μέτρο δεν επέφερε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα τόσο κατά την πρώτη, όσο και κατά τη δεύτερη φάση της εφαρμογής του⁵, καθώς η προκληθείσα τους τελευταίους μήνες αβεβαιότητα ως προς την πιθανή χρεοκοπία της Ελλάδας ή την ενδεχόμενη έξοδό της από την Ευρωζώνη όχι μόνον αποθάρρυνε τον επαναπατρισμό ελληνικών κεφαλαίων από τους «ασφαλείς λιμένες» των Πιστωτικών Ιδρυμάτων του εξωτερικού, αλλά αντιθέτως ώθησε πολλούς Έλληνες καταθέτες προς την αντίθετη κατεύθυνση, δηλαδή στο άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών και στην εξαγωγή μεγάλων χρηματικών ποσών σε Πιστωτικά Ιδρύματα εκτός Ελλάδος⁶, όπως είναι εκείνα που

1. Ν 3845/2010 «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη-μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο», ΦΕΚ Α' 65/6.5.2010. Επίσης, τον πρόσφατο Ν 4046/2012 «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης ... και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας», ΦΕΚ Α' 28/14.2.2012. Ήδη, για το «Μνημόνιο Ι», βλ. μεταξύ άλλων Γκλαβίνη, Το μνημόνιο της Ελλάδος στην ευρωπαϊκή, τη διεθνή και την εθνική έννομη τάξη, 2010, *passim*. Για τα ζητήματα της συνταγματικότητας του «Μνημονίου», βλ. μεταξύ άλλων Κατρούγκαλο, Η συνταγματικότητα του νόμου 3845/2010 και του μνημονίου για τα μέτρα εφαρμογής των συμφωνιών με ΔΝΤ, ΕΕ και ΕΚΤ, ΕφημΔΔ 2010, 151 επ. του ιδίου, Το «παρασύνταγμα» του Μνημονίου και ο άλλος δρόμος, ΝοΒ 2011, 231 επ. Βλ. επίσης τα πολυάριθμα πλέον άρθρα ή τις μελέτες και αναλύσεις ως προς τα ανωτέρω ζητήματα στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο.
2. Βλ. ενδεικτικά Ν 3847/2010 «Επανακαθορισμός των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων, Πάσχα και αδείας για τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους του Δημοσίου», ΦΕΚ Α' 67/11.5.2010.
3. Βλ. ενδεικτικά Ν 3846/2010 «Εγγυήσεις για την εργασιακή ασφάλεια», ΦΕΚ Α' 66/11.5.2010. Επίσης, Ν 3863/2010 «Νέο

Ασφαλιστικό Σύστημα και συναφείς διατάξεις, ρυθμίσεις στις εργασιακές σχέσεις», ΦΕΚ Α' 115/15.7.2010.

4. «Αποκατάσταση φορολογικής δικαιοσύνης, αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 58/23.4.2010.
5. Όπως προκύπτει από τις δηλώσεις κυβερνητικών παραγόντων, η προσπάθεια επαναπατρισμού των κεφαλαίων του εξωτερικού συνεχίζεται, παρά τα μάλλον απογοητευτικά αποτελέσματα των προηγούμενων φάσεων, βλ. την ιστοσελίδα <www.naftemporiki.gr>, 21.6.2011.
6. Το ΥΠΟΙΚ διαθέτει λίστα 180.000 φορολογουμένων, οι οποίοι στη διάρκεια του 2009 έβγαλαν στο εξωτερικό καταθέσεις ύψους 5,4 δισ. Ευρώ, βλ. εφημερίδα «Τα Νέα», 31.10.2011.

εδρεύουν στην επικράτεια της Ελβετικής Συνομοσπονδίας⁷. Μολονότι το πραγματικό ύψος των ελληνικών καταθέσεων σε ελβετικές Τράπεζες δεν μπορεί να πιστοποιηθεί με ακρίβεια ελλείψει έγκυρων και αξιόπιστων στοιχείων προς τούτο, εντούτοις κατά τις μετριοπαθείς εκτιμήσεις των στελεχών του ΥΠΟΙΚ ανέρχεται στα 50 έως 150 δισ. ευρώ, ενώ κατά δημοσιογραφικές πληροφορίες το ποσό αγγίζει τα 200 δισ. ευρώ⁸, ή κατ' άλλους το αστρονομικό νούμερο των 600 δισ. ευρώ⁹. Ανεξάρτητα πάντως από το πραγματικό ύψος των ελληνικών καταθέσεων σε λογαριασμούς ελβετικών Τραπεζών, καθίσταται αυτονόητο ότι μέσα από τη φορολόγηση των μη δηλωθέντων κεφαλαίων (τόκων και ελέγχου «πόθεν έσχες») θα εισρεύσουν στα ταμεία του Ελληνικού Δημοσίου μεγάλα χρηματικά ποσά, τα οποία μπορούν να συνδράμουν στην ανόρθωση της ελληνικής οικονομίας, και κυρίως να συμβάλουν με τον τρόπο τους στη σταδιακή αποκατάσταση της βαριά τρωθείσας στη χώρα μας φορολογικής δικαιοσύνης¹⁰.

3. Ασφαλώς, οι περιπτώσεις των Ελλήνων καταθετών που έχουν μεταφέρει τα τελευταία χρόνια σημαντικά κεφάλαια σε Πιστωτικά Ιδρύματα της Ελβετίας δύνανται να αντιμετωπιστούν σε ένα πρώτο στάδιο βάσει του ελληνικού δικαίου, αφού η άρση του ελληνικού τραπεζικού απορρήτου, ειδικότερα δε εκείνη του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων, και η διασταύρωση των εξαχθέντων κεφαλαίων σε σχέση με τα δηλωθέντα εισοδήματα, αλλά και τα περαιτέρω περιουσιακά στοιχεία του εκάστοτε καταθέτη, εμπίπτει στην κανονιστική αρμοδιότητα των ελληνικών φορολογικών Αρχών¹¹. Όμως, η διαδικασία αυτή της «διασταύρωσης», δηλαδή της σύγκρισης των μεταφερόμενων στην Ελβετία κεφαλαίων με τις φορολογικές δηλώσεις των δικαιούχων¹², καθίσταται στην πράξη μάλλον αναποτελεσματική, δεδομένης της έλλειψης του απαιτούμενου προσωπικού και της αναγκαίας προς τούτο υλικοτεχνικής υποδομής, αλλά και της ενδεχόμενης -μετά τον επιτυχή έλεγχο και την επιβολή των σχετικών κυρωτικών πράξεων- αδυναμίας είσπραξης των αναλογούντων φόρων, ελλείψει προς εκτέλεση περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη στην Ελλάδα. Επομένως, πολύ πιο άμεση και αποτελεσματική για το ΥΠΟΙΚ καθίσταται η λύση που φαίνεται να υιοθετείται από την Ελληνική Κυβέρνηση¹³, δηλαδή η υπογραφή διακρατικής συμφωνίας μεταξύ Ελλάδας και Ελβετίας

για τη φορολόγηση των καταθέσεων Ελλήνων δικαιούχων σε ελβετικές Τράπεζες στο πρότυπο των συμφωνιών που έχει προς το παρόν μονογράψει η Ελβετία με την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και το Ηνωμένο Βασίλειο¹⁴. Πέρα από τις μεγάλες εκροές χρημάτων προς την Ελβετία¹⁵, κυρίως μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης και της δημιουργηθείσας ανασφάλειας ως προς τη διασφάλιση των καταθέσεων σε περίπτωση χρεοκοπίας, ιδιαίτερο οικονομικό και νομικό ενδιαφέρον αποκτούν και οι περιπτώσεις ελληνικών κεφαλαίων σε Τράπεζες της Ελβετίας που προέρχονται από παρελθούσες εγκληματικές δραστηριότητες («βρώμικο χρήμα» από ναρκωτικά, όπλα, πορνεία, μίζες κ.λπ.)¹⁶. Αξίζει να αναφερθεί ειδικά για τις περιπτώσεις του «ξεπλύματος», ότι σύμφωνα με το άρθρο 3 (περ. 1η) του Ν 3691/2008 για την «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλες διατάξεις»¹⁷, ως εγκληματικές δραστηριότητες νοούνται -μεταξύ των βασικών αδικημάτων που απαριθμεί η σχετική διάταξη- «τα αδικήματα της φοροδιαφυγής που προβλέπονται στα άρθρα 17, 18 και 19 του Ν 2523/1997, όπως ισχύουν, και τα αδικήματα της λαθρεμπορίας που προβλέπονται στα άρθρα 155, 156 και 157 του Ν 2360/2001, όπως ισχύουν». Βέβαια, η χρονική εφαρμογή της υπαγωγής των προαναφερόμενων φορολογικών αδικημάτων στις ρυθμίσεις περί «ξεπλύματος», καταλαμβάνει μόνο τις περιπτώσεις των φορολογικών αδικημάτων που έχουν λάβει χώρα μετά την 23.4.2010, αφού η περ. 1η προστέθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 77 του Ν 3842/2010¹⁸, με ό,τι τούτο συνεπάγεται για την ποινική μεταχείριση των προ του 2010 περιπτώσεων¹⁹. Σε κάθε περίπτωση πάντως, τα χρήματα από τις ανωτέρω εγκληματικές ενέργειες ενδέχεται να έχουν εισαχθεί στο εκεί χρηματοπιστωτικό σύστημα είτε με τον παραδοσιακό τρόπο της «βαλίτσας», δηλαδή με την επί τόπου κατάθεση μετρητών σε λογαριασμό του ιδίου του δικαιούχου καταθέτη, ή σε λογαριασμούς τρίτων, παρένθετων, συγγενικών ή μη (φυσικών

7. Confoederatio Helvetica (CH) = Εφεξής: Ελβετία.

8. Έτσι, οι «Financial Times Deutschland», ιστοσελίδα <www.ftd.de> 18.10.2011.

9. Βλ. περιοδικό «Der Spiegel», 6/2011 (σελ. 72). Βλ. επίσης την ιστοσελίδα <www.imerisia.gr>, 7.2.2011.

10. Η εξαγωγή αδήλων κεφαλαίων σε Πιστωτικά Ιδρύματα της Ελβετίας δεν αποτελεί ελληνική μόνο πρωτοτυπία. Όπως προκύπτει από την έρευνα της *LeMatin/Helvetia* (12.2.2010), το ύψος των υπαρχόντων αδήλων κεφαλαίων Γερμανών, Ιταλών, Γάλλων, Άγγλων, Αυστριακών κ.ά. υπηκόων ανέρχεται περίπου στο ποσό των 862 δισ. ελβετικών φράγκων.

11. Πρβλ. το από 16.10.2011 άρθρο στην εφημερίδα «Το Βήμα» με τίτλο «Στο ΣΔΟΕ τα λεφτά που βγήκαν έξω».

12. Βλ. ενδεικτικά το από 14.10.2011 άρθρο στην εφημερίδα «Το Βήμα» με τίτλο «Εβγαλαν 5,5 δισ. ευρώ στο εξωτερικό, ενώ δήλωναν κάτω από 20.000 ευρώ».

13. Πρβλ. μεταξύ άλλων την εφημερίδα «Το Βήμα», 30.10.2011 με σχετικό άρθρο: «Στην τελική ευθεία για τη φορολόγηση καταθέσεων στην Ελβετία».

14. Επομένως, αναμένεται και η επικύρωσή τους σύμφωνα με τις εκάστοτε προβλέψεις του εθνικού δικαίου (λ.χ. διαδικασίες επικύρωσης μέσω εθνικών Κοινοβουλίων κ.λπ.).

15. Βλ. τα στατιστικά στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) <http://www.bankofgreece.gr/Pages/default.aspx>.

16. Για την αντιμετώπιση του «ξεπλύματος μαύρου ή βρώμικου χρήματος» (money laundering, blanchiment d'argent), βλ. Δούβλη, Η αντιμετώπιση του «ξεπλύματος βρώμικου χρήματος» από την ελληνική τραπεζική νομοθεσία, ΕλλΔνη 1995,29· ο ίδιος, Ο έλεγχος για το ξέπλυμα μαύρου χρήματος στους χρηματοπιστωτικούς ομίλους εντός και εκτός ΕΕ, ΕλλΔνη 2011,1284 επ· Τσιρίδη, Ο νέος νόμος για το ξέπλυμα χρήματος (Ν 3691/2008), 2009, passim. Πρβλ. επίσης την έκθεση της Eurostat: *Tavares/Thomas/Roudaut, Money laundering in Europe, 2010* (<www.europa.eu>).

17. ΦΕΚ Α' 166/5.8.2008.

18. Για τη δικαστική συνεργασία επί ποινικών υποθέσεων με την Ελβετία, βλ. την κυρωθείσα με τον πρόσφατο Ν 3946/2011 «Συμφωνία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των κρατών-μελών της και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας για την καταπολέμηση της απάτης και κάθε άλλης παράνομης δραστηριότητας εις βάρος των οικονομικών τους συμφερόντων», ΦΕΚ Α' 69/5.4.2011.

19. Τα ζητήματα της δικαστικής συνεργασία επί ποινικών υποθέσεων σε σχέση με τα ανωτέρω φορολογικά αδικήματα στο πλαίσιο του «ξεπλύματος» δεν αποτελούν αντικείμενο της παρούσας μελέτης.

και νομικών) προσώπων²⁰, είτε με την μεταφορά κεφαλαίων μέσω εμβασμάτων από υπεράκτιες (*offshores*) εταιρίες²¹. Ο εντοπισμός, η ταυτοποίηση και ο φορολογικός έλεγχος τέτοιου είδους χρηματικών καταθέσεων ή εμβασμάτων καθίσταται για τις ελληνικές φορολογικές Αρχές ένα εξαιρετικά δυσχερές έως μάλλον πρακτικά αδύνατο εγχείρημα.

4. Υπό το ανωτέρω πρίσμα, προκειμένου δε να απαντηθεί με πληρότητα το ερώτημα της «προστασίας» των ελληνικών καταθέσεων στα Πιστωτικά Ιδρύματα της Ελβετίας, ερώτημα που ειδικά μετά την έλευση της «τρίκας» στη χώρα μας απασχολεί τόσο το νομικό κόσμο της χώρας, όσο και μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης, κυρίως εξαιτίας του αισθήματος άνιστης φορολογικής μεταχείρισης²², η παρούσα μελέτη θα ασχοληθεί μετά από μία σύντομη εισαγωγή αφορά στους λόγους θέσπισης και στη σημασία του ελβετικού τραπεζικού απορρήτου, με την κάμψη του στο πλαίσιο των φορολογικών αδικημάτων, όπως αυτά καθορίζονται βάσει της ελβετικής νομοθεσίας (II), στη συνέχεια θα διερευνηθεί η δυνατότητα ανταλλαγής πληροφοριών για στοιχεία λογαριασμών Ελλήνων καταθετών μεταξύ των ελβετικών και των ελληνικών φορολογικών Αρχών στο πλαίσιο της διοικητικής και μόνον συνδρομής, βάσει της υφιστάμενης Ελληνοελβετικής διακρατικής συμφωνίας για την αποφυγή της διπλής φορολόγησης (III), ενώ τέλος θα γίνει μια σύντομη αναφορά στους βασικούς άξονες των διακρατικών συμφωνιών για τη φορολόγηση των καταθέσεων μεταξύ της Ελβετίας με τη Γερμανία και το Ην. Βασίλειο, δεδομένου ότι οι συγκεκριμένες συμφωνίες θα λειτουργήσουν ως καθοδηγητικό πρότυπο και για την πολυαναμενόμενη διακρατική συμφωνία μεταξύ Ελβετίας και Ελλάδας (IV).

20. Βλ. τα ποσά που βρέθηκαν να κατέχουν σε τραπεζικούς λογαριασμούς της Ελβετίας οι δικτάτορες (ή συγγενικά τους πρόσωπα): *Duvalier* (Αιτή), *Marcos* (Φιλιππίνες), *Mobutu* (Κονγκό/Ζαΐρ), *Abacha* (Νιγηρία), *Taylor* (Λιβερία), *Gaddafi* (Λιβύη) κ.ά. Μετά την πτώση των καθεστώτων οι τραπεζικοί λογαριασμοί «πάγωσαν» και όλο ή ένα μεγάλο μέρος των χρημάτων επεστράφη στις Κυβερνήσεις των ανωτέρω χωρών. Βλ. επί παραδείγματι την επιστροφή 680 εκ. δολλαρίων στις Φιλιππίνες (<http://www.swissinfo.ch>, 12.12.2009) ή των 500 εκ. δολλαρίων στη Νιγηρία, (<http://www.seiten.faz-archiv.de>, 17.2.2005). Προσφάτως οι Ελβετικές Αρχές «πάγωσαν» τα 490 εκ. ευρώ της οικογένειας *Kantáφι* σε Πιστωτικά Ιδρύματα της Ελβετίας (<http://www.sueddeutsche.de>, 24.11.2011). Ειδικότερα, *Μαγκλιβέρας*, Διεθνής συνδρομή επί ποινικών υποθέσεων, δέσμευση κεφαλαίων δικτατορικών καθεστώτων και επιστροφή τους στη χώρα προελεύσεως: Η περίπτωση της Αιτής - Ελβετίας, ΠοινΧρ 2010,705 επ.

21. Οι offshore εταιρίες φαίνεται να διαδραματίζουν διαχρονικά έναν σημαίνοντα ρόλο στη μεταφορά, απόκρυψη και «λεύκανση» παράνομων κεφαλαίων, όπως τούτο προκύπτει χαρακτηριστικά από τα μεγάλα ελληνικά σκάνδαλα των τελευταίων ετών (εξοπλιστικά προγράμματα, δομημένα ομόλογα ασφαλιστικών ταμείων, Βατοπέδι, Siemens, «στημένοι» ποδοσφαιρικοί αγώνες, υπόθεση Λαυρεντιάδης - Proton Bank). Πρβλ. σχετικά *Δουβή*, «Offshore» δραστηριότητες, 2008², *passim*: *Δούβλη*, Η ελληνική νομοθεσία για τις εξωχώριες (off-shore) επιχειρήσεις, ΕΤΡΑΧΧρΔ 1996,16 επ. = Ενθύμ. Α. Αργυριάδης, 1996, τ. Β', 1219 επ. του *ιδίου*, ΕλλΔνη 2011,1287. Επίσης, *Παμπούκης Χ.*, Οι Υπεράκτιες (Offshore) εταιρίες στο ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, ΔΕΕ 2001,965 επ.

22. Πρβλ. τις αναφορές στην εφημερίδα «Ημερησία», 22.10.2011: ο Χ.Α. έστειλε έμβασμα ύψους 18.159.683 ευρώ στο εξωτερικό και την ίδια ώρα δήλωνε μηδενικό εισόδημα. Το ίδιο και ο Γ.Τ. με έμβασμα 11.615.838 ευρώ. Βλ. επίσης μεταξύ άλλων και το άρθρο στην εφημερίδα «Το Βήμα», 28.11.2011, «Βουλή: σάλος για τα περί καταθέσεων Βουλευτών σε ελβετικές τράπεζες».

II. Η κάμψη του ελβετικού τραπεζικού απορρήτου στο πλαίσιο της διερεύνησης φορολογικών αδικημάτων

1. Το ελβετικό τραπεζικό απόρρητο

5. Η νομοθετική καθιέρωση του ελβετικού τραπεζικού απορρήτου στο άρθρο 47 του ομοσπονδιακού ελβετικού νόμου περί Τραπεζών και Ταμειευτηρίων του 1934²³, αποτέλεσε κωδικοποίηση της ήδη καθιερωμένης σε επίπεδο εθιμικού δικαίου υποχρέωσης τήρησης εχεμύθειας περί των περιουσιακών, οικονομικών ή λοιπών δεδομένων της συναλλακτικής επαφής μεταξύ πελάτη και τράπεζας. Η χρονολογία θέσπισης του και η ρητή αποτύπωσή του στον ως άνω τραπεζικό νόμο, εκτυλίσσεται σε μία περίοδο έντονης οικονομικής και τραπεζικής κρίσης (κραχ 1929)²⁴, η οποία συνδέεται τόσο με την προσπάθεια των ευρωπαϊκών κρατών να επιβάλουν επαχθή φορολογικά μέτρα (πολεμική φορολογία) χάριν της ανοικοδόμησης των κατεστραμμένων εθνικών υποδομών μετά το πέρας του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου²⁵, όσο και με την άνοδο του Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος της Γερμανίας, που είχε θέσει ως προγραμματικό στόχο, μεταξύ άλλων, την επίτευξη της απόλυτης διαφάνειας στις περιουσίες όλων ανεξαρτήτως των κατοίκων της Γερμανίας, ημεδαπών ή αλλοδαπών. Επομένως, πέρα από άλλους δικαιολογητικούς λόγους, η θέσπιση ενός αυστηρού τραπεζικού απορρήτου, σε συνδυασμό με την πολιτική ουδετερότητα της Ελβετίας και τη γεωγραφική της εγγύτητα προς τη Γερμανία, τη Γαλλία και την Ιταλία, αποτέλεσαν ήδη κατά την περίοδο εκείνη ισχυρότατο κίνητρο για τους κατοίκους των όμορων -και όχι μόνο- χωρών να μεταφέρουν τα κεφάλαιά τους σε ελβετικές Τράπεζες, προκειμένου να αποφύγουν την προαναφερθείσα επαχθή φορολόγηση²⁶, αλλά και να διασφαλίσουν το σύνολο ή ένα μέρος των κεφαλαίων τους από τη «δαμόκλειο σπάθη» της προετοιμαζόμενης «ειδικής» μεταχείρισης εκ μέρους του γερμανικού εθνικοσοσιαλιστικού καθεστώτος²⁷.

6. Μολονότι η αυστηρότητα και η ανθεκτικότητα του ελβετικού τραπεζικού απορρήτου έναντι των κρατικών Αρχών

23. Bundesgesetz vom 8. November 1934 über die Banken und Sparkassen (BankG, SR 952.0). Εφεξής: ελΒΤΝ.

24. Βλ. αναλυτικά ως προς την περίοδο εκείνη *Vogler*, Das Schweizer Bankgeheimnis: Entstehung, Bedeutung, Mythos, 2005, 11 επ.

25. *Vogler*, Wie entstand eigentlich das Schweizer Bankgeheimnis? Eine historische Analyse des politisch-wirtschaftlichen Umfelds, Neue Zürcher Zeitung (NZZ) Nr. 66, 18.3.2000, σελ. 29.

26. Όπως αναφέρει ο *Müller*, Das Geheimnis um das Bankkundengeheimnis, Jusletter 3. Mai 2010, 6, η Γερμανία και η Γαλλία είχαν αποστείλει υπαλλήλους τους (agents) στην Ελβετία, προκειμένου να διαπιστωθεί αν φορολογούμενοι των χωρών τους αποσκοπούσαν να αποφύγουν τις φορολογικές υποχρεώσεις στην πατρίδα τους μέσω της μεταφοράς κεφαλαίων σε ελβετικές Τράπεζες.

27. Πάντως, κατά τη θέσπιση του ελβετικού νόμου περί Τραπεζών του 1934 το ζήτημα της προστασίας των «εβραϊκών περιουσιών» δεν αποτέλεσε το δικαιοπολιτικό υπόβαθρο της ρύθμισης, και επομένως ορθώς η ελβετική θεωρία απομειώνει τη Βαρύτητα που προσδίδεται από ορισμένους συγγραφείς στο εν λόγω εγχείρημα, βλ. *Vogler*, Das Schweizer Bankgeheimnis: Entstehung, Bedeutung, Mythos, 2005, 7 με περαιτέρω παραπομπές.

προσδίδει αναμφίβολα στις ελβετικές Τράπεζες ένα καίριο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε σχέση με άλλα Πιστωτικά Ιδρύματα στην παγκοσμιοποιημένη χρηματοπιστωτική αγορά ως προς την προσέλκυση κεφαλαίων, πρέπει εντούτοις να γίνει σαφές ότι το τραπεζικό απόρρητο αποτελεί ένα μόνο από τα κομμάτια του «πάζλ», που συνθέτουν και διασφαλίζουν τη χρηματοπιστωτική ευμερσία της Ελβετίας, και επομένως πρέπει να εκτιμάται πάντοτε σε συνάρτηση με τους λοιπούς καθοριστικούς παράγοντες, που οδήγησαν στη χρηματοπιστωτική ανέλιξη του εν λόγω κράτους²⁸. Συγκεκριμένα, η προσέλκυση και η σώρευση κεφαλαίων από όλα τα σημεία του πλανήτη στις ελβετικές Τράπεζες δεν θα ήταν εφικτή, τουλάχιστον σε αυτόν τον βαθμό και σε αυτήν την ένταση, χωρίς την οικονομική σταθερότητα και την πολιτική ουδετερότητα της Ελβετίας, την ισχύ και τη σταθερότητα του ελβετικού φράγκου, την παροχή τραπεζικών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας, καθώς και την εύκολη γεωγραφική προσβασιμότητα της Ελβετίας εξαιτίας της θέσης της στο κέντρο της Ευρωπαϊκής Ηπείρου²⁹. Παρά τις αναγκαίες νομοθετικές προσαρμογές της ελβετικής νομοθεσίας, απόρροια κυρίως των πιέσεων της διεθνούς κοινότητας ως προς την άρση του τραπεζικού απορρήτου στο πλαίσιο καταπολέμησης του «ξεπλύματος» και της φοροδιαφυγής³⁰, η χώρα των Άλπεων συνεχίζει «παραδοσιακά» να προσελκύει υπό το πρίσμα των προαναφερόμενων συγκριτικών πλεονεκτημάτων της και Έλληνες καταθέτες³¹. Βέβαια, το πάλοι ποτέ ισχυρότατο κίνητρο για τη μεταφορά ελληνικών κεφαλαίων σε ελβετικές Τράπεζες, δηλαδή η διαχρονική «ανθεκτικότητα» του ελβετικού απορρήτου έναντι των εθνικών και αλλοδαπών φορολογικών Αρχών στις περιπτώσεις που τα μεταφερόμενα κεφάλαια αποτελούν προϊόν φοροδιαφυγής, έχει αρχίσει σταδιακά να διαβρώνεται. Οι ασφρκτικές πιέσεις που ασκήθηκαν τα τελευταία χρόνια σε διεθνές επίπεδο από ισχυρότερες δυνάμεις του παγκόσμιου οικονομικού γίνεσθαι, κυρίως με στόχο την κάμψη του απορρήτου έναντι δικών τους υπηκόων στο πλαίσιο καταπολέμησης της φοροδιαφυγής (ΗΠΑ, Ην. Βασίλειο, Γερμανία κ.ά.)³², αλλά

και σε γενικότερο διεθνές επίπεδο (ΟΟΣΑ), οδήγησαν στην αλλαγή του νομικού status quo, η αποτελεσματικότητα του οποίου θα εξεταστεί διεξοδικά παρακάτω. Ακολούθως, θα διερευνηθούν στοχευμένα οι δυνατότητες κάμψης του τραπεζικού απορρήτου στο πλαίσιο διερεύνησης φορολογικών εγκλημάτων, δεδομένου ότι η επίκλησή του προς αποφυγή χορήγησης στοιχείων του πελάτη της Τράπεζας στο πλαίσιο των διακρατικών συμβάσεων αποφυγής διπλής φορολόγησης συνδέονταν, τουλάχιστον μέχρι πολύ πρόσφατα, με την ποινική μεταχείριση των φορολογικών αδικημάτων από την ελβετική φορολογική νομοθεσία.

2. Οι περιπτώσεις κάμψης του ελβετικού τραπεζικού απορρήτου στο πλαίσιο της διερεύνησης φορολογικών εγκλημάτων

7. Το άρθρο 47 § 1 ελβΤΝ προβλέπει ως ειδική ποινική διάταξη ποινή φυλάκισης μέχρι τρία χρόνια ή χρηματική ποινή σε όποιον από πρόθεση αποκαλύπτει ένα μυστικό, το οποίο του έχουν εμπιστευτεί ή έχει υποπέσει στην αντίληψή του υπό την ιδιότητά του ή εξαιτίας αυτής ως οργάνου, υπαλλήλου, εντολοδόχου ή εκκαθαριστή Τράπεζας, καθώς και ως οργάνου ή υπαλλήλου ελεγκτικής εταιρίας. Με την ίδια ποινή τιμωρείται και εκείνος που αποπειράται να υποκινήσει σε παραβίαση του επαγγελματικού απορρήτου³³, ενώ όποιος ενεργεί εξ αμελείας τιμωρείται με χρηματικό πρόστιμο, το οποίο μπορεί να φτάσει μέχρι και τα 250.000 ελβετικά φράγκα (άρθρο 47 § 2 ελβΤΝ). Η παραβίαση του επαγγελματικού απορρήτου τιμωρείται ακόμη και μετά το τέλος της διοικητικής ή υπηρεσιακής σχέσης ή της άσκησης του συγκεκριμένου επαγγέλματος (άρθρο 47 § 4 ελβΤΝ), ενώ η κάμψη του έναντι του κράτους (των δημόσιων Αρχών) είναι σχετικά περιορισμένη και διατυπώνεται ρητά στην ειδική ρύθμιση του άρθρου 47 § 5 ελβΤΝ, σύμφωνα με την οποία «διατηρούνται σε ισχύ οι ομοσπονδιακές διατάξεις και οι διατάξεις των καντονίων σχετικά με το καθήκον μαρτυρίας και την υποχρέωση πληροφόρησης ενώπιον των Αρχών»³⁴. Ασφαλώς, η προαναφερόμενη υποχρέωση του καθήκοντος μαρτυρίας και παροχής πληροφοριών από την πλευρά της Τράπεζας π.χ. ως προς την ταυτότητα των πελατών της και το περιεχόμενο των τηρούμενων σε αυτή λογαριασμών, καθώς και περαιτέρω στοιχείων επ' αυτών, υφίσταται και στις περιπτώσεις του «ξεπλύματος» βάσει των σχετικών διατάξεων του ισχύοντος

28. Αναλυτικά για την ιστορική εξέλιξη, βλ. *Vogler* (2005), *passim*.

29. Πρβλ. *Kunz*, *Mythos schweizerisches «Bankgeheimnis»*, *Jusletter* 17. November 2008, 2.

30. Βλ. την προσαρμογή των διακρατικών συμφωνιών για την αποφυγή της διπλής φορολόγησης βάσει του «Μοντέλου Σύμβασης» του ΟΟΣΑ, κατωτ. αριθμ. 12. Το ζήτημα της καταπολέμησης του «ξεπλύματος μαύρου χρήματος» άρχισε να αντιμετωπίζεται αποτελεσματικά στην Ελβετία μετά το 1990 με τη θέσπιση ειδικών διατάξεων στον ελβΠΚ, αλλά και με την ψήφιση ειδικού νόμου ως προς το ζήτημα αυτό (*Bundesgesetz vom 10. Oktober 1997 über die Bekämpfung der Geldwäscherei und der Terrorismusfinanzierung im Finanzsektor [Geldwäschereigesetz = GwG]*, SR 955). Πριν από το 1990 η Ελβετία δεν πρόβλεπε γενική ή ειδική νομοθεσία για το συγκεκριμένο ζήτημα.

31. Ως τέτοιοι θεωρούνται για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας όσοι έχουν την κατοικία τους στην Ελληνική Επικράτεια και όχι όσοι είναι Έλληνες υπήκοοι που κατοικούν εκτός αυτής (π.χ. στο Λονδίνο, στο Παρίσι ή αλλού).

32. Βλ. κατωτ. αριθμ. 20. Χαρακτηριστικό παράδειγμα «διάβρωσης» του ελβετικού τραπεζικού απορρήτου αποτελεί και η ειδική αναφορά στο άρθρο 32 παρ. 5 του Ν 3946/2011, σύμφωνα με το οποίο «τα συμβαλλόμενα μέρη δεν επικαλούνται το τραπεζικό απόρρητο ως λόγο μη συνεργασίας όσον αφορά αίτηση αμοιβαίας συνδρομής άλλου συμβαλλόμενου μέρους».

33. Όπως σημειώνεται από τον *Kunz*, *Jusletter* 17. November 2008, 4, η άσκηση ποινικής δίωξης ή καταδίκης για παραβίαση του τραπεζικού απορρήτου είναι μάλλον σπάνιο φαινόμενο στην ελβετική τραπεζική πρακτική.

34. Άλλο φυσικά είναι το ζήτημα της ελεύθερης διάθεσης των τραπεζικών δεδομένων (ή στοιχείων) από την μεριά του πελάτη της Τράπεζας, χωρίς εμπλοκή της τελευταίας, στο πλαίσιο εξωδικαστικής ή δικαστικής διαμάχης ή άλλης παροχής προς δημόσια Αρχή. Πρβλ. σχετικά για τις δυνατότητες άρσης του απορρήτου *Steger-Bruhlin*, *Das Bankgeheimnis im Spannungsfeld zwischen Individual- und Gemeininteressen*, in: *Sutter* (Hrsg.), *Selbstbestimmung und Recht, Festgabe für Rainer J. Schweizer zum 60. Geburtstag*, 2003, 187 επ. Πρέπει να σημειωθεί ότι η ποινική δίωξη και η εκδίκαση των πράξεων που περιγράφονται στο άρθρο 47 ελβΤΝ είναι ευθύνη των καντονίων, ενώ εφαρμόζονται οι γενικές διατάξεις του ελβετικού Ποινικού Κώδικα (βλ. σχετικά την § 6 του άρθρου 47 ελβΤΝ).

ελβετικού Ομοσπονδιακού νόμου για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας στον χρηματοπιστωτικό τομέα³⁵ (άρθρα 9 έως 11)³⁶, καθώς και έναντι των αρμόδιων ελβετικών εποπτικών Αρχών³⁷. Τέλος, το απόρρητο κάμπτεται και μεταξύ ιδιωτών στο πλαίσιο π.χ. του ελβετικού δικαίου των ενοχών (κληρονομικό δίκαιο)³⁸, του ελβετικού Πτωχευτικού Κώδικα κ.λπ.

8. Λαμβάνοντας υπόψη την προαναφερθείσα ειδική πρόνοια του άρθρου 47 § 5 ελβΤΝ, σύμφωνα με την οποία «διατηρούνται σε ισχύ οι ομοσπονδιακές διατάξεις και οι διατάξεις των καντονίων σχετικά με το καθήκον μαρτυρίας και την υποχρέωση πληροφόρησης ενώπιον των Αρχών», η δυνατότητα κάμψης του απορρήτου στο πεδίο των φορολογικών αδικημάτων συνδέεται αποφασιστικά με τη διαβάθμιση και την υπαγωγή τους στις αντίστοιχες κατηγορίες αξιόποινων πράξεων του ελβετικού Ποινικού Κώδικα (= ελβΠΚ), η οποία οδηγεί στην υποχρέωση μαρτυρικής κατάθεσης ή παροχής πληροφοριών εκ μέρους της Τράπεζας σχετικά με τους τραπεζικούς λογαριασμούς των πελατών της ενώπιον των Αρχών³⁹. Συγκεκριμένα, ενώ στο ελληνικό δίκαιο το αδίκημα της φοροδιαφυγής αποτελεί ανάλογα με το ποσό πλημμέλημα ή κακούργημα⁴⁰, στο ελβετικό δίκαιο η αντίστοιχη πράξη θεωρείται πταισματικού χαρακτήρα σύμφωνα με το άρθρο 175 § 1 του ελβετικού ομοσπονδιακού νόμου για τους άμεσους φόρους (εφεξής: DBG)⁴¹ και η παραβίασή του επιφέρει ως κύρωση την επιβολή σχετικού διοικητικού προστίμου⁴².

35. Βλ. ανωτ. υποσημ. 16.

36. Σχετικά, v. *Rechenberg/Kessler*, Neues Schweizer Geldwäschereigesetz (GwG). Ein kleines Vademecum für Schweizer Finanzdienstleister, 1998, 7 εν.

37. Bundesgesetz vom 22. Juni 2007 über die Eidgenössische Finanzmarktaufsicht (FINMAG, SR 956.1).

38. Πρβλ. ειδικότερα *Felber*, Das Bankgeheimnis im Erbfall, Jusletter 15. Oktober 2007, 1 εν.

39. Τα κακούργηματα τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης άνω των τριών ετών (άρθρο 10 § 2 ελβΠΚ), τα πλημμέληματα με ποινή φυλάκισης μέχρι τριών ετών ή χρηματική ποινή (άρθρο 10 § 3 ελβΠΚ) και τα πταίσματα με πρόστιμο (άρθρο 103 ελβΠΚ).

40. Βλ. για τις υφιστάμενες διαβαθμίσεις στις ποινές του αδικήματος της φοροδιαφυγής στο εισόδημα και του αδικήματος της φοροδιαφυγής στον ΦΠΑ τις σχετικές διατάξεις του Ν 3943/2011. Για ειδικότερα δογματικά θέματα, βλ. Ζιούβα, Νομοθετικοί άξονες, συστηματική θεμελίωση και βασικοί δογματικοί προβληματισμοί του ελληνικού φορολογικού ποινικού δικαίου, σε: Κουράκη/Ζιούβα, Οικονομικά Εγκλήματα, ΙΙ, 2007, 11 εν· Δημήτρηνα, Εγκλήματα φοροδιαφυγής - Ζητήματα στο Εισόδημα, στο ΦΠΑ και στα Φορολογικά στοιχεία, 2011, passim· Συκιώτη, Τα φορολογικά εγκλήματα, 2010, passim.

41. Bundesgesetz vom 14. Dezember 1990 über die direkte Bundessteuer (DBG, SR 642.11). Παρόμοια ρύθμιση συναντάται και στο άρθρο 56 § 1 του ελβετικού Ομοσπονδιακού νόμου για την εναρμόνιση των άμεσων φόρων των καντονίων και των δήμων (Bundesgesetz vom 14. Dezember 1990 über die Harmonisierung der direkten Steuern der Kantone und Gemeinden [StHG, SR 642.14]). Βλ. για το κείμενο των ρυθμίσεων στην ιστοσελίδα <www.admin.ch>.

42. Την ίδια νομική μεταχείριση επιφυλάσσει το ελβετικό φορολογικό δίκαιο και για το αδίκημα της φοροδιαφυγής στον ΦΠΑ, το οποίο αποτελεί κατά κανόνα πταίσμα. Για τις διακεκριμένες περιπτώσεις της φοροδιαφυγής στον ΦΠΑ υφίσταται ειδική ρύθμιση,

Επομένως, εφόσον οι αρμόδιες ελβετικές φορολογικές Αρχές έχουν απευθυνθεί ανεπιτυχώς στον φορολογούμενο για την παροχή των αναγκαίων πληροφοριών στο πλαίσιο σχετικού φορολογικού ελέγχου, η άρνηση των Πιστωτικών Ιδρυμάτων να παρέχουν οποιαδήποτε σχετική πληροφορία για τραπεζικούς λογαριασμούς των πελατών τους, είναι καθ' όλα νόμιμη με βάση την προαναφερθείσα διαβάθμιση⁴³. Βέβαια, στον αντίποδα των ανωτέρω ρυθμίσεων, και μάλλον ως αυτονόητο επακόλουθο, ο Ελβετός νομοθέτης έχει επιβάλει στον φορολογούμενο την καταβολή του επονομαζόμενου φόρου στην πηγή (Quellensteuer) επί αδήλων περιουσιακών στοιχείων σε Πιστωτικά Ιδρύματα (όπως είναι λ.χ. οι τραπεζικές καταθέσεις ή τα μερίσματα από αξιόγραφα), το ύψος του οποίου ανέρχεται στο 35% και επιστρέφεται στον φορολογούμενο, εφόσον στη φορολογική του δήλωση είχε αναφέρει αληθώς το ύψος των καταθέσεων ή των αποκτηθέντων μερισμάτων. Χαρακτηριστικό πάντως της ελβετικής νομοθεσίας είναι η απεμπλοκή της φοροδιαφυγής από τον χώρο του ποινικού δικαίου, η οποία γίνεται ιδιαιτέρως αισθητή στο πλαίσιο του άρθρου 182 § 2 DBG, το οποίο απαγορεύει ρητά στις αρμόδιες ελβετικές φορολογικές Αρχές την παραπομπή της υπόθεσης (φοροδιαφυγής) στα ποινικά δικαστήρια.

9. Σε αντίθεση με τις περιπτώσεις της φοροδιαφυγής, η αδυναμία κάμψης του τραπεζικού απορρήτου, ειδικότερα δε η δυνατότητα άρνησης παροχής πληροφοριών από τον φορολογούμενο ή από την Τράπεζα προς την αρμόδια φορολογική Αρχή, δεν ισχύει στις περιπτώσεις της φορολογικής απάτης (Steuerbetrug). Για την τέλεση του συγκεκριμένου αδικήματος απαιτείται η χρήση πλαστών, νοθευμένων ή αναληθών εγγράφων, με σκοπό την τέλεση φοροδιαφυγής και την παραπλάνηση των φορολογικών Αρχών⁴⁴, ενώ είναι αναγκαία η ύπαρξη δόλιας συμπεριφοράς του δράστη (arglistiges Verhalten), χωρίς επομένως να καθίσταται δυνατή η τέλεσή του στις εξ αμελείας περιπτώσεις⁴⁵. Η διαφοροποίηση της φορολογικής απάτης από την απλή φοροδιαφυγή στο ελβετικό δίκαιο έγκειται στο γεγονός ότι για την τελευταία δεν είναι αναγκαία ούτε η χρήση πλαστών στοιχείων ούτε η ύπαρξη δόλου. Κρίσιμο πάντως ως προς τις έννομες συνέπειες από τη διαπίστωση τέλεσης φορολογικής απάτης εκ μέρους των αρμόδιων φορολογικών Αρχών σε σχέση με τη διαπίστωση φοροδιαφυγής είναι η πρακτική και διαδικαστική συνέπεια της κατάθεσης μνηυτήριας αναφοράς και η διαβίβαση της υπόθεσης στις αρμόδιες ποινικές Αρχές, οι οποίες

σύμφωνα με την οποία δύναται να επιβληθεί στον δράστη ποινή φυλάκισης έως και δύο έτη.

43. Βλ. την ειδική ρύθμιση του άρθρου 127 § 2 DBG *in fine*, στην οποία υπάγονται και οι ελβετικές Τράπεζες.

44. Σύμφωνα με το άρθρο 186 § 1 DBG: «Όποιος με σκοπό να διαπράξει το αδίκημα της φοροδιαφυγής κατά την έννοια των άρθρων 175 έως 177 χρησιμοποιεί πλαστά, ψευδή ή ανακριβή έγγραφα, όπως λογιστικά βιβλία, ισολογισμούς, δηλώσεις εισοδήματος ή πιστοποιητικά μισθοδοσίας και άλλα αποδεικτικά στοιχεία τρίτων με πρόθεση να εξαπατήσει τις φορολογικές Αρχές, τιμωρείται με φυλάκιση ή πρόστιμο ύψους μέχρι 30.000 φράγκων». Επομένως, σε συνδυασμό με το άρθρο 333 § 2 στοιχ. Β' ελβΠΚ έχει πλημμεληματικό χαρακτήρα.

45. Πρβλ. ειδικότερα ως προς τις προϋποθέσεις της δόλιας συμπεριφοράς την απόφαση του Ελβετικού Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου (Bundesgericht) BGE 111 Ib 242, 247 εν.

θα εφαρμόσουν τους κοινούς κανόνες της ελβετικής Ποινικής Δικονομίας⁴⁶. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι η δυνατότητα άρνησης μαρτυρίας του Πιστωτικού Ιδρύματος στην πολιτική ή ποινική δίκη είναι περιορισμένη σε σχέση με το δικαίωμα άρνησης μαρτυρίας άλλων επαγγελματικών ομάδων, όπως αυτές αναφέρονται στο άρθρο 321 § 1 ελβΠΚ⁴⁷, αφού η Τράπεζα δύναται να αρνηθεί τη μαρτυρία, επικαλούμενη το τραπεζικό απόρρητο του πελάτη της μόνον εφόσον το ενδιαφέρον για τη διατήρηση της εμπιστευτικότητας υπερέχει έναντι του ενδιαφέροντος ευρέσεως της αληθείας, στο πλαίσιο συγκεκριμένης πολιτικής ή ποινικής δίκης⁴⁸. Αυτό σημαίνει στην πράξη ότι η άρση του τραπεζικού απορρήτου θα κριθεί *ad hoc* στη βάση της στάθμισης συμφερόντων από το επιληφθέν δικαστήριο, χωρίς επομένως να ισχύει η να υφίσταται ένα απόλυτο καθεστώς άρνησης μαρτυρίας⁴⁹.

10. Η προαναφερθείσα διάκριση μεταξύ φοροδιαφυγής και φορολογικής απάτης, που έχει ως συνέπεια την άρση του απορρήτου μόνο στη δεύτερη περίπτωση, αποτέλεσε το δικαιολογητικό υπόβαθρο για την άρνηση χορήγησης πληροφοριών και στοιχείων για τραπεζικούς λογαριασμούς και ονόματα πελατών εκ μέρους της Ελβετίας στις φορολογικές Αρχές άλλων κρατών, στο πλαίσιο της δικαστικής ή διοικητικής συνδρομής στις περιπτώσεις της απλής φοροδιαφυγής βάσει των ισχυουσών διμερών συμφωνιών για την αποφυγή της διπλής φορολόγησης. Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι η ως άνω θέση της ελβετικής νομοθεσίας αποτυπώνει τη συνειδητή επιλογή του ελβετικού λαού, ο οποίος επικύρωσε στο πλαίσιο δημοψηφίσματος (1984) ζητήματα που σχετίζονται με την κάμψη του απορρήτου με το πλειοψηφικό ποσοστό του 73%⁵⁰, αναδεικνύοντας το τραπεζικό απόρρητο ως αναπόσπαστο στοιχείο της «ελβετικής κουλτούρας». Αυτό επιβεβαιώνεται και από πρόσφατη έρευνα του Πανεπιστημίου της Ζυρίχης⁵¹, από την οποία προκύπτει με σαφήνεια ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των Ελβετών συνδέει το

τραπεζικό απόρρητο με την προστασία της προσωπικότητας και την ιδιωτική σφαίρα, την εθνική κυριαρχία της Ελβετίας και την ευημερία του χρηματοπιστωτικού της τομέα, θέτοντας σε δεύτερη μοίρα τα ζητήματα της φοροδιαφυγής και της διεθνούς αλληλεγγύης⁵². Η ανωτέρω θέση που ασφαλώς εξυπηρετεί ατομικά και κρατικά οικονομικά συμφέροντα της Ελβετίας και μπορεί να γίνεται κατανοητή μόνον υπό τη σκοπιά του ελβετικού συστήματος διακυβέρνησης βάσει δημοψηφισμάτων (*Referendumsdemokratie*) και της μέσω αυτών αυξημένης εμπιστοσύνης του κράτους στις προσωπικές αποφάσεις και στην ευθύνη του πολίτη για μείζονα οικονομικά-κοινωνικά-πολιτικά ζητήματα⁵³, δεν φαίνεται να γίνεται ευμενώς αποδεκτή από τις Κυβερνήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών, της Γερμανίας και του Ην. Βασιλείου, οι οποίες όπως θα δούμε παρακάτω προχώρησαν σε δραστικές ενέργειες, προκειμένου να καταπολεμήσουν τη φοροδιαφυγή δικών τους υπηκόων από την προστασία που τους παρείχε η ελβετική νομοθεσία περί απορρήτου.

III. Το ελβετικό τραπεζικό απόρρητο και η ανταλλαγή τραπεζικών πληροφοριών μεταξύ ελληνικών και ελβετικών φορολογικών Αρχών

1. Η Ελληνοελβετική συμφωνία αποφυγής διπλής φορολόγησης του 1983

11. Η ανωτέρω διαβάθμιση των φορολογικών αδικημάτων, ειδικότερα δε η αδυναμία κάμψης του ελβετικού απορρήτου στις περιπτώσεις της φοροδιαφυγής, η οποία αντιμετωπίζεται από την ελβετική νομοθεσία ως διοικητικό παράπτωμα που εξοβελίζει το καθήκον μαρτυρίας των Τραπεζών έναντι των φορολογικών Αρχών, λειτούργησε στο παρελθόν ως τροχοπέδη στο πλαίσιο της διοικητικής συνδρομής μεταξύ ελβετικών και ελληνικών φορολογικών Αρχών βάσει της Ελληνοελβετικής διακρατικής συμφωνίας για την αποφυγή της διπλής φορολόγησης⁵⁴ (Ν

46. Βλ. το άρθρο 188 § 1 έως 4 DBG.

47. Πρβλ. την παρόμοια διάταξη του ελληνικού Ποινικού Κώδικα (άρθρο 371 - Παραβίαση επαγγελματικής εξεμύθειας), η οποία προβλέπει χρηματική ποινή ή φυλάκιση μέχρι ένα έτος, σε αντίθεση με την αυστηρότερη ποινική μεταχείριση του ελβετικού δικαίου, το οποίο προβλέπει χρηματική ποινή ή φυλάκιση μέχρι τρία έτη. Βλ. επίσης το άρθρο 252 ΠΚ σε συνδυασμό με το άρθρο 263Α ΠΚ για την παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου (= «υπάλληλοι θεωρούνται ... και όσοι υπηρετούν μόνιμα ή πρόσκαιρα και με οποιαδήποτε ιδιότητα: ... β) σε Τράπεζες που εδρεύουν στην ημεδαπή κατά το νόμο ή το καταστατικό τους»).

48. Βλ. σχετικά τις διατάξεις των άρθρων 171-173 ελβΚΠΔ και 163 ελβΚΠολΔ, οι οποίες τέθηκαν σε ισχύ την 1.1.2011 ως ομοσπονδιακό πλέον δίκαιο. Αναλυτικά για τις εν λόγω διατάξεις του ελβΚΠΔ, βλ. *Donatsch/Hansjakob/Lieber, Kommentar zur Schweizerischen Strafprozessordnung (StPO)*, 2010, καθώς και για τις διατάξεις του ελβΚΠολΔ, βλ. *Meier I., Schweizerisches Zivilprozessrecht, Eine kritische Darstellung aus der Sicht von Praxis und Lehre*, 2010.

49. Με τις νεοεισαχθείσες διατάξεις των άρθρων 284-285 ελβΚΠΔ δίδεται στο Δικαστήριο η δυνατότητα της διερεύνησης πλημμελημάτων ή κακουργημάτων, κατόπιν αιτήματος του Εισαγγελέα, με την παρακολούθηση της (τραπεζικής) σχέσης μεταξύ κατηγορουμένου και Τράπεζας.

50. Για τους δικαιολογητικούς λόγους του συγκεκριμένου Referendum, βλ. σχετικά το περιοδικό «Der Spiegel», 20/1984, 14.5.1984.

51. Με τίτλο «Πόσο πολύτιμο είναι για τους Ελβετούς πολίτες το τραπεζικό απόρρητο;», *Tanner/Hausmann, Wie wertvoll ist das*

Bankgeheimnis für Schweizerinnen und Schweizer?, 2009 [http://www.swissbanking.org/bankgeheimnis_161209.pdf].

52. Η προαναφερθείσα νομική μεταχείριση της φοροδιαφυγής συνδέεται και με την επικρατούσα στο ελβετικό φορολογικό δίκαιο αρχή της «αυτοδύλωσης» των φορολογουμένων, σύμφωνα με την οποία η φοροδιαφυγή δεν μπορεί να αποτελέσει ποινικό αδίκημα, δεδομένου ότι η συγκεκριμένη πράξη θεωρείται «ανθρώπινη αδυναμία», η οποία μπορεί να οφείλεται σε αβελψία, βλ. *Sorapera, Der Kampf gegen die international Steuerhinterziehung*, 2010, 43.

53. Μία επισκόπηση για τα δημοκρατικά συστήματα και το «μοντέλο» της ελβετικής διακυβέρνησης, βλ. *Schmidt M., Demokratietheorien: Eine Einführung*, 2010, 342 επ.

54. Η παγκοσμιοποίηση και η αύξηση της διασυνοριακής οικονομικής δραστηριότητας από φυσικά ή νομικά πρόσωπα καθιστούν αναγκαία (για την φορολόγησή τους) την παροχή σχετικών πληροφοριών από το εξωτερικό, η οποία καθίσταται δυνατή μόνο με την υποστήριξη και συνδρομή των αλλοδαπών φορολογικών Αρχών βάσει των διακρατικών συμφωνιών, βλ. *Μάρκο, Διεθνείς διμερείς συμβάσεις για την αποφυγή της διπλής φορολογίας εισοδήματος*, 2001, *passim*. Ως προς την ερμηνεία τους, βλ. *Τσουρουφλή, Η ερμηνεία των διμερών διεθνών συμβάσεων για την αποφυγή της διπλής φορολογίας*, 2010, 76 επ.

1502/1984)⁵⁵. Μία ανάγνωση του άρθρου 25 της εν λόγω διακρατικής συμφωνίας, με τίτλο «Ανταλλαγή πληροφοριών», επιβεβαιώνει του λόγου το αληθές: «Οι αρμόδιες αρχές των Συμβαλλόμενων Κρατών ανταλλάσσουν πληροφορίες (που βρίσκονται στη διάθεσή τους σύμφωνα με τη σχετική φορολογική νομοθεσία τους κατά την κανονική πορεία της λειτουργίας της διοίκησης), οι οποίες είναι αναγκαίες για την εφαρμογή των διατάξεων αυτής της Σύμβασης σε σχέση με τους φόρους, που είναι το αντικείμενο της Σύμβασης. Οποιοσδήποτε πληροφορίες που ανταλλάσσονται με τον τρόπο αυτόν θεωρούνται ως απόρρητες και δεν αποκαλύπτονται σε οποιαδήποτε άλλα πρόσωπα, εκτός από εκείνα που έχουν σχέση με τη βεβαίωση και την είσπραξη των φόρων που αποτελούν αντικείμενο της Σύμβασης. Καμία από τις ανωτέρω πληροφορίες δεν ανταλλάσσεται, εφόσον θα αποκάλυπτε οποιοδήποτε εμπορικό, επιχειρηματικό, τραπεζικό, βιομηχανικό ή επαγγελματικό μυστικό ή εμπορική διαδικασία παραγωγής»⁵⁶. Στη βάση της συγκεκριμένης ρύθμισης που είχε συνάψει η Ελβετία τόσο με την Ελλάδα, όσο και με άλλα κράτη εντός και εκτός ΕΕ, εδράζεται η ακολουθούμενη πάγια πρακτική των αρμόδιων ελβετικών φορολογικών Αρχών, δηλαδή η άρνηση χορήγησης διοικητικής συνδρομής στις περιπτώσεις της απλής φοροδιαφυγής, δεδομένου ότι το εν λόγω αδίκημα αντιμετωπίζεται από την ελβετική νομοθεσία ως διοικητική παράβαση που δεν επιτρέπει την άρση του απορρήτου έναντι των φορολογικών Αρχών.

2. Η «χαλάρωση» του ελβετικού τραπεζικού απορρήτου μετά την προσαρμογή της Ελβετίας στο ΜΣ του ΟΟΣΑ - Ειδικά: Η νέα Ελληνοελβετική συμφωνία αποφυγής διπλής φορολόγησης του 2011

12. Η ως άνω πρακτική μεταβλήθηκε δραστικά μετά την προσαρμογή των διμερών διεθνών συμβάσεων για την αποφυγή της διπλής φορολόγησης στο «πρότυπο Μοντέλο Σύμβασης του ΟΟΣΑ» (Εφεξής και: ΜΣ ΟΟΣΑ). Ασφαλώς, η αναθεώρηση των εν λόγω διακρατικών συμφωνιών δεν πραγματοποιήθηκε αυτοβούλως από την ίδια την Ελβετία, αλλά είναι το αποτέλεσμα μακροχρόνιων, ισχυρών και συντονισμένων πιέσεων που δέχθηκε το κράτος των Άλπεων από τον διεθνή Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)⁵⁷, σε συνδυασμό με τις εναρμονισμένες πρωτοβου-

λίες εκ μέρους της ομάδας αρχικά των G-7, πλέον των G-20. Έτσι, από το 1996, κατόπιν σχετικής δράσης των G-7, ο ΟΟΣΑ συνέταξε μελέτη για τη μείωση του επιβλαβούς φορολογικού ανταγωνισμού, καθορίζοντας τις αρχές της δίκαιης διακυβέρνησης στο φορολογικό τομέα· σε αυτήν διατυπώνονται ως βασικά δομικά στοιχεία αφ' ενός η διαφάνεια στον τομέα της φορολογίας, και αφ' ετέρου η προσβασιμότητα στις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για τη σωστή φορολόγηση. Οι πληροφορίες αυτές περιλαμβάνουν και τραπεζικές πληροφορίες που παρέχονται μετά από σχετική αίτηση της αρμόδιας Αρχής⁵⁸. Στο πλαίσιο αυτό, προκειμένου να καταπολεμηθεί ο επιβλαβής φορολογικός ανταγωνισμός, αλλά και να προαχθεί η ομοιόμορφη και συνεπής πρακτική των μελών της διεθνούς κοινότητας στον τομέα της φορολογίας των διασυνοριακών σχέσεων, δημοσιεύτηκε το 2005 το αναθεωρημένο και τροποποιημένο πρότυπο ΜΣ ΟΟΣΑ για την αποφυγή της διπλής φορολόγησης.

13. Πρέπει να αναφερθεί ότι με την προαναφερθείσα αναθεώρηση, και ειδικά με την προσθήκη της παρ. 5 στο άρθρο 26 ΜΣ ΟΟΣΑ, ανατράπηκαν όλα τα μέχρι τότε δεδομένα σε σχέση με την άρση του τραπεζικού απορρήτου, στο πλαίσιο της ανταλλαγής τραπεζικών πληροφοριών, δηλαδή την υιοθετηθείσα πρακτική εκ μέρους των κρατών με αυστηρό τραπεζικό απόρρητο άρνησης χορήγησης διοικητικής συνδρομής στο πλαίσιο των διακρατικών συμφωνιών για την αποφυγή της διπλής φορολόγησης. Πιο συγκεκριμένα, το ΜΣ ΟΟΣΑ ορίζει στην παρ. 5 ότι σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται σε ένα συμβαλλόμενο κράτος να αρνηθεί την παροχή των πληροφοριών, αποκλειστικά και μόνον επειδή οι πληροφορίες αυτές είναι στην κατοχή τράπεζας, άλλου χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, εξουσιοδοτημένου εκπροσώπου ή προσώπου που ενεργεί με την ιδιότητα του αντιπροσώπου ή του θεματοφύλακα, ή επειδή οι πληροφορίες συνδέονται με τα ιδιοκτησιακά συμφέροντα ενός προσώπου. Η εισαγωγή της νέας παρ. 5, η οποία «διαβρώνει» το ελβετικό τραπεζικό απόρρητο επιτρέποντας την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ κρατών, στο πλαίσιο των αδικημάτων φοροδιαφυγής, υπήρξε σε κάθε περίπτωση αναγκαία, για να αποφευχθεί η προαναφερόμενη πρακτική, δεδομένου ότι κράτη με αυστηρό τραπεζικό απόρρητο, όπως είναι η Ελβετία ή το Λουξεμβούργο⁵⁹, θα μπορούσαν να συνεχίζουν ανενόχλητα να αρνούνται τη χορήγηση τραπεζικών πληροφοριών βάσει της παρ. 3 του άρθρου 26 ΜΣ ΟΟΣΑ, εφόσον η χορήγηση τέτοιου είδους πληροφοριών απαγορεύεται από την εθνική νομοθεσία του

55. ΦΕΚ Α' 192/28.11.1984 «Κύρωση Σύμβασης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ελβετικής Ομοσπονδίας για την αποφυγή της διπλής φορολογίας αναφορικά με τους φόρους εισοδήματος και του συνημμένου σε αυτή Πρωτοκόλλου».

56. Βλ. επίσης την περιοριστική ρύθμιση του άρθρου 25 παρ. 2 της ίδιας Συμφωνίας: «Σε καμία περίπτωση οι διατάξεις αυτού του άρθρου δεν ερμηνεύονται ότι επιβάλλουν στο ένα ή στο άλλο Συμβαλλόμενο Κράτος την υποχρέωση να λαμβάνει διοικητικά μέτρα αντίθετα με τους κανονισμούς και την πρακτική του ενός ή του άλλου Συμβαλλόμενου Κράτους ή τα οποία θα ήταν αντίθετα προς την κυριαρχία του, την ασφάλειά του ή τους κανόνες της δημόσιας τάξης του (ordre public) ή να παρέχει στοιχεία τα οποία δεν μπορούν να παρασχεθούν σύμφωνα με τη νομοθεσία αυτού του Κράτους ή τη σχετική νομοθεσία του άλλου Κράτους που υποβάλλει την αίτηση».

57. Για τους ειδικότερους σκοπούς και τον ρόλο του ΟΟΣΑ: [www.oecd.org].

58. *OECD, Harmful Tax Competition - An Emerging Global Issue*, 1996. Πρβλ. σχετικά και την πρώτη έκθεση προόδου σχετικά με την αποκάλυψη και την καταπολέμηση επιβλαβών φορολογικών πρακτικών *OECD, 2000 Progress Report: Towards Global Tax Cooperation: Progress in Identifying and Eliminating Harmful Tax Practices* (2000), η οποία περιελάμβανε μία συγκεντρωτική λίστα κρατών που είχαν χαρακτηριστεί ως «μη συνεργάσιμοι φορολογικοί παράδεισοι». Επίσης, βλ. τη δεύτερη έκθεση προόδου σχετικά με το ίδιο αντικείμενο, *OECD, The OECD'S project on harmful tax practices: The 2004 Progress Report* (2004).

59. Ειδικά για το τραπεζικό απόρρητο του Λουξεμβούργου μετά τις τελευταίες εξελίξεις, βλ. *Bock/Leuk, Quo vadis Luxemburger Bankgeheimnis? Wohl und Wehe des Luxemburger Bankgeheimnisses im Lichte der jüngsten Entwicklungen*, IStR 2009, 792 επ.

κράτους από το οποίο ζητούνται οι σχετικές τραπεζικές πληροφορίες⁶⁰. Επομένως, με τη νέα συστηματική διάρθρωση του άρθρου 26 ΜΣ ΟΟΣΑ δεν επιτρέπεται πλέον η άρνηση χορήγησης και ανταλλαγής τραπεζικών πληροφοριών, καθώς η παρ. 5 του άρθρου 26 παρ. 5 αποτελεί *lex specialis* έναντι των εξαιρέσεων που αναφέρονται στους περιορισμούς της ανταλλαγής πληροφοριών της παρ. 3 του ιδίου άρθρου, αποτελώντας κατ' ουσίαν εξαίρεση της εξαίρεσης⁶¹. Η σχέση της παρ. 3 του άρθρου 26 ΜΣ ΟΟΣΑ προς την ειδικότερη παρ. 5 που αφορά στην κάμψη του τραπεζικού απορρήτου, δεν πρέπει να προκαλεί σύγχυση ούτε να οδηγεί σε λανθασμένες αξιολογήσεις. Και τούτο διότι η άρνηση για τη χορήγηση πληροφοριών στο πλαίσιο της παρ. 3 είναι απαράδεκτη όχι εξαιτίας της ιδιότητας κάποιου ως δικηγόρου ή Πιστωτικού Ιδρύματος, αλλά εξαιτίας της εμπιστευτικότητας της πληροφορίας, η οποία καλύπτεται από τις κατηγορίες απορρήτων που απαριθμούνται στην εν λόγω διάταξη⁶². Επομένως, μία Τράπεζα δύναται να αρνηθεί τη χορήγηση των ζητούμενων πληροφοριών περί των πελατών της μόνο στην περίπτωση που τα αιτούμενα από την Αρχή δεδομένα καλύπτονται ταυτοχρόνως από το τραπεζικό και από το εμπορικό ή επιχειρηματικό απόρρητο⁶³.

14. Η Ελβετία, όπως και ορισμένα άλλα κράτη, επιφυλάχθηκαν αρχικά να ακολουθήσουν τις προβλέψεις της ανωτέρω διάταξης, δεδομένου ότι το ΜΣ ΟΟΣΑ δεν αποτελεί κανονιστικό κείμενο με νομικά δεσμευτική ισχύ⁶⁴. Προκειμένου όμως να διαγραφούν από τη «γκρίζα λίστα» των χωρών του ΟΟΣΑ, ο οποίος είχε καταρτίσει πίνακες φορολογικής συμπεριφοράς των χωρών σχετικά με την εφαρμογή των διεθνώς συμφων

νηθέντων προτύπων για την ανταλλαγή πληροφοριών σε φορολογικές υποθέσεις⁶⁵, δεσμεύτηκαν να αναθεωρήσουν τις συμφωνίες διπλής φορολόγησης βάσει του προτύπου ΜΣ του ΟΟΣΑ. Η Ελβετία⁶⁶, όπως και σχεδόν όλα τα κράτη που βρέθηκαν στην ανωτέρω «γκρίζα λίστα», συνήψαν τον αναγκαίο αριθμό διακρατικών συμβάσεων⁶⁷, προκειμένου να μεταφερθούν και να ενταχθούν τελικά στη «λευκή λίστα»⁶⁸. Στο πλαίσιο των ως άνω πρωτοβουλιών εντάσσεται και η υπογραφή της νέας Ελληνο-Ελβετικής συμφωνίας για την αναθεώρηση της διμερούς σύμβασης της συμφωνίας του 1983 (N 1502/1984)⁶⁹. Με το N 4034/2011⁷⁰ κυρώθηκε το Πρωτόκολλο μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας που υπογράφηκε στη Βέρνη στις 4.11.2010, το οποίο τροποποιεί τη σύμβαση του 1983 για την αποφυγή της διπλής φορολογίας αναφορικά με τους φόρους εισοδήματος.

15. Ειδικότερο ενδιαφέρον στο πλαίσιο της νέας αυτής διακρατικής συμφωνίας αποτελεί το άρθρο VI., βάσει του οποίου διαγράφεται το άρθρο 25 («Ανταλλαγή Πληροφοριών») της παλαιάς και αντικαθίσταται από το νέο άρθρο 25, το οποίο εισάγει το πρότυπο ΜΣ ΟΟΣΑ. Ειδικά ως προς το τραπεζικό απόρρητο επαναλαμβάνεται επί λέξει η παρ. 5 του άρθρου 26 του ΜΣ ΟΟΣΑ: «Σε καμία περίπτωση οι διατάξεις της παρ. 3 δεν θεωρείται ότι επιτρέπουν σε ένα Συμβαλλόμενο Κράτος να αρνηθεί την παροχή των πληροφοριών αποκλειστικά και μόνον επειδή οι πληροφορίες αυτές είναι στην κατοχή

60. Όπως ρητά ορίζει η διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 26 ΜΣ ΟΟΣΑ, η οποία στα πρό του 2005 ΜΣ του ΟΟΣΑ βρισκόταν στην παρ. 2 του άρθρου 26 ΜΣ ΟΟΣΑ, «σε καμία περίπτωση οι διατάξεις των παρ. 1 και 2 [του άρθρου 26 για την ανταλλαγή πληροφοριών] δεν ερμηνεύονται ότι επιβάλλουν σε ένα Συμβαλλόμενο Κράτος την υποχρέωση: α) να λαμβάνει διοικητικά μέτρα αντίθετα με τη νομοθεσία και τη διοικητική πρακτική αυτού ή του άλλου Συμβαλλόμενου Κράτους, β) να παρέχει πληροφορίες που δεν μπορούν να αποκτηθούν σύμφωνα με τη νομοθεσία ή κατά τη συνήθη διοικητική πρακτική αυτού ή του άλλου Συμβαλλόμενου Κράτους, γ) να παρέχει πληροφορίες που να αποκαλύπτουν οποιοδήποτε συναλλακτικό, επιχειρηματικό, βιομηχανικό, εμπορικό ή επαγγελματικό απόρρητο ή διαδικασία παραγωγής ή πληροφορία, η αποκάλυψη των οποίων θα ήταν αντίθετη σε κανόνα δημόσιας τάξης (ordre public)».

61. Βλ. σχετικά και τον επίσημο σχολιασμό των άρθρων του ΜΣ ΟΟΣΑ [OECD, Commentaries on the Articles of the Model Tax Convention, 2010, άρθρο 26, παρ. 29.10], όπου αναφέρεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των χωρών-μελών του ΟΟΣΑ ανταλλάσσουν ήδη τραπεζικές πληροφορίες, στο πλαίσιο της προηγούμενης μορφής του άρθρου, θεωρώντας ότι η προσθήκη της παρ. 5 αντικατοπτρίζει απλώς την τρέχουσα πρακτική.

62. Βλ. ανωτ. υποσημ. 60.

63. Πρβλ. και την παρ. 3 του άρθρου 26 ΜΣ ΟΟΣΑ. Ως παράδειγμα θα μπορούσε να αναφερθεί η περιγραφή που περιέχεται σε μία δανειακή σύμβαση και αφορά στη σύνθεση ενός σκευάσματος ή ενός προϊόντος.

64. Βλ. σχετικά OECD, Commentaries on the Articles of the Model Tax Convention, 2010, παρ. 29. Επίσης, Χατζηιωακειμίδου, Ερμηνεία των φορολογικών συμβάσεων. Ο ρόλος των ερμηνευτικών σχολίων του Μοντέλου Σύμβασης του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΜΣ ΟΟΣΑ), ΔΕΕ 2006, 1011 επ.

65. OECD, Progress Report on the Jurisdictions surveyed by the OECD Global Forum in implementing the international agreed Tax Standard, 2.4.2009. Οι εν λόγω λίστες, που δημοσιεύτηκαν για πρώτη φορά στην έκθεση του ΟΟΣΑ το 2009 στη Σύνοδο Κορυφής των G-20 στο Λονδίνο, ασφαλώς συνδέονται με το σημείο 15 της κοινής δήλωσης των ηγετών του G-20, οι οποίοι κάνουν ρητά λόγο για το τέλος εποχής του τραπεζικού απορρήτου (= «The era of banking secrecy is over»). Στη «μαύρη λίστα» του ΟΟΣΑ εμφανίζονται χώρες που είχαν δείξει απροθυμία συμμετοχής στη διεθνή συνεργασία επί φορολογικών υποθέσεων, καθώς και στην εφαρμογή του ΜΣ ΟΟΣΑ (Κόστα Ρίκα, Μαλαισία, Ουρουγουάη, Φιλιππίνες), ενώ στη «γκρίζα λίστα» συμπεριελήφθησαν χώρες που τυπικά είχαν συμφωνήσει στην εφαρμογή του ΜΣ ΟΟΣΑ, δεν το είχαν όμως εφαρμόσει ουσιαστικά στην πράξη, όπως μεταξύ άλλων η Ελβετία, η Αυστρία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο, το Λιχτενστάιν.

66. Βλ. για τις εξελίξεις στο ελβετικό δίκαιο, Waldburger, Aktuelle Entwicklungen in der schweizerischen Amtshilfe im Steuerbereich, SZW 2009, 480 επ.

67. Οι αρχές της ανταλλαγής πληροφοριών εφαρμόζονται ουσιαστικά από ένα κράτος, όταν εκείνο έχει προβεί στη σύναψη τουλάχιστον δώδεκα συμφωνιών για την ανταλλαγή φορολογικών δεδομένων, σύμφωνα με το ΜΣ του ΟΟΣΑ, βλ. σχετικά OECD, Countering Offshore Tax Evasion - Some Questions and Answers on the Project, 2009, 11.

68. Βλ. σχετικά την πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ ως προς τις χώρες που βρίσκονται πλέον στη «λευκή λίστα»: OECD, Progress Reports on the Jurisdictions surveyed by the OECD Global Forum in implementing the International agreed Tax Standard, 15.12.2011.

69. Βλ. ανωτ. αριθμ. 11.

70. ΦΕΚ Α' 269/31.12.2011 «Κύρωση του Πρωτοκόλλου μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας το οποίο τροποποιεί τη Σύμβαση μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας για την αποφυγή της διπλής φορολογίας αναφορικά με τους φόρους εισοδήματος και το Πρωτόκολλο που υπεγράφησαν στη Βέρνη στις 16 Ιουνίου 1983».

Τράπεζας, άλλου Χρηματοπιστωτικού Ιδρύματος, εξουσιοδοτημένου εκπροσώπου ή προσώπου που ενεργεί με την ιδιότητα του αντιπροσώπου ή του θεματοφύλακα, ή επειδή οι πληροφορίες συνδέονται με τα ιδιοκτησιακά συμφέροντα ενός προσώπου. Για να αποκτήσουν τέτοιου είδους πληροφορίες οι φορολογικές Αρχές του αιτούντος Συμβαλλόμενου Κράτους θα έχουν, εφόσον είναι αναγκαίο για τη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την παρούσα παράγραφο, την εξουσία να επιβάλλουν την αποκάλυψη πληροφοριών που καλύπτονται από την παρούσα παράγραφο, ανεξάρτητα από την παρ. 3 ή τυχόν αντίθετων διατάξεων στην εθνική του νομοθεσία»⁷¹. Με την ως άνω ρύθμιση δίδεται στις ελληνικές φορολογικές Αρχές η δυνατότητα να απαιτήσουν τραπεζικές πληροφορίες, η παροχή των οποίων συνεπάγεται την κάμψη του ελβετικού τραπεζικού απορρήτου, ακόμη και σε περιπτώσεις που δεν προβλέπονται στην ελβετική νομοθεσία, όπως για παράδειγμα στις περιπτώσεις της φοροδιαφυγής. Τούτο οδηγεί βέβαια στην άنيση μεταχείριση μεταξύ Ελβετών καταθετών που διαμένουν στην Ελβετία και αλλοδαπών καταθετών στο ίδιο Πιστωτικό Ίδρυμα που διαμένουν εκτός Ελβετίας. Και τούτο διότι εντός της Ελβετικής Επικράτειας δεν υφίσταται για τις αρμόδιες ελβετικές φορολογικές Αρχές η δυνατότητα πρόσβασης και απόκτησης των τραπεζικών πληροφοριών από τα εκεί Πιστωτικά Ίδρύματα στο πλαίσιο αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής. Αντίθετα, για το ίδιο αδίκημα οι αρμόδιες ελληνικές φορολογικές Αρχές έχουν τη δυνατότητα να απαιτήσουν, στο πλαίσιο αιτήματος διοικητικής συνδρομής, την παροχή συγκεκριμένων τραπεζικών πληροφοριών, χωρίς να καθίσταται δυνατή η άρνηση χορήγησής τους από τις αντίστοιχες ελβετικές.

16. Όμως, παρά την ανωτέρω δυνατότητα, δεν πρέπει να παροράται ότι η αίτηση διοικητικής συνδρομής από τις αρμόδιες ελληνικές Αρχές συνδέεται με τις ειδικότερες προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 25 της Ελληνοελβετικής συμφωνίας που επισυνάπτονται στο επεξηγηματικό Πρωτόκολλο αυτής. Το εξατομικευμένο κάθε φορά αίτημα των ελληνικών φορολογικών Αρχών, υποβαλλόμενο, «μόνον όταν το αιτούν Συμβαλλόμενο Κράτος έχει εξαντλήσει όλες τις τακτικές πηγές πληροφοριών που είναι διαθέσιμες σύμφωνα με την εσωτερική φορολογική διαδικασία»⁷², πρέπει σε κάθε περίπτωση να περιλαμβάνει ως αναγκαία στοιχεία α) το όνομα και τη διεύθυνση του υπό εξέταση ή έρευνα προσώπου(-ων), και, αν υφίστανται, άλλα στοιχεία που διευκολύνουν την ταυτοποίηση αυτών των προσώπων, όπως είναι η ημερομηνία γέννησης, η οικογενειακή κατάσταση, ο αριθμός φορολογικού μητρώου, β) το χρονικό διάστημα για το οποίο ζητούνται οι πληροφορίες, γ) μία δήλωση με τις ζητούμενες πληροφορίες, όπου θα περιλαμβάνεται το είδος της πληροφορίας και ο μορφότυπος με τον οποίο το αιτούν Κράτος επιθυμεί να λάβει τις πληροφορίες από το αιτηθέν Κράτος, δ) το φορολογικό

σκοπό για τον οποίο ζητείται η πληροφορία, ε) το όνομα και τη διεύθυνση οποιουδήποτε προσώπου εικάζεται ότι είναι κάτοχος της αιτούμενης πληροφορίας⁷³. Μολονότι εκ πρώτης όψεως φαίνεται ότι τα ανωτέρω στοιχεία αποτελούν αυτονότα δεδομένα, για να διεξαχθούν με αμεσότητα και χωρίς χρονοτριβές τα σχετικά αιτήματα διοικητικής συνδρομής των ελληνικών Αρχών, οι κίνδυνοι να επιτευχθούν στην πράξη τα ακριβώς αντίθετα αποτελέσματα είναι καθ' όλα ορατοί. Πέρα από την αναγκαία οργανωτική και διοικητική στελέχωση για τη συλλογή, επεξεργασία και συμπλήρωση των προαναφερόμενων δεδομένων, προβληματική καθίσταται η απαίτηση αναγραφής «του ονόματος και της διεύθυνσης οποιουδήποτε προσώπου εικάζεται ότι είναι κάτοχος της αιτούμενης πληροφορίας». Με άλλα λόγια, η ελληνική φορολογική Αρχή πρέπει να υποδείξει ονομαστικά την ελβετική Τράπεζα στην οποία βρίσκεται ο λογαριασμός καταθέσεων του υπόπτου για την τέλεση του αδικήματος της φοροδιαφυγής, γεγονός που περιπλέκει τα πράγματα ενόψει του χρόνου και των προσπαθειών που απαιτούνται από την ελληνική πλευρά για την ανεύρεση της ελβετικής Τράπεζας ως κατόχου της αιτούμενης πληροφορίας⁷⁴.

17. Μαζί με τις χρονοβόρες διαδικασίες και τα σφάλματα που ενδέχεται να προκύψουν κατά τη διατύπωση του ερωτήματος, δεν πρέπει να παραβλέπεται επίσης ότι σύμφωνα με τα οριζόμενα στο στοιχ. ε' της παρ. 4 του επεξηγηματικού Πρωτοκόλλου «... σε περίπτωση ανταλλαγής πληροφοριών, οι διοικητικοί διαδικαστικοί κανόνες που αφορούν στα δικαιώματα των φορολογουμένων που προβλέπονται από το αιτηθέν Συμβαλλόμενο Κράτος, εξακολουθούν να εφαρμόζονται πριν από τη διαβίβαση των πληροφοριών στο αιτούν Συμβαλλόμενο Κράτος. Είναι επίσης κατανοητό ότι αυτή η διάταξη αποσκοπεί στη διασφάλιση του φορολογούμενου σε μία δίκαιη διαδικασία και όχι στην αποφυγή ή στην αδικαιολόγητη καθυστέρηση της διαδικασίας ανταλλαγής πληροφοριών». Η ανωτέρω συμφωνηθείσα διαδικαστική παρεμβολή στο πλαίσιο της διοικητικής συνδρομής σημαίνει στην πράξη ότι, ακόμη και αν τα στοιχεία που αποσταλούν από τις αρμόδιες ελληνικές φορολογικές Αρχές είναι ορθά, ο ύποπτος για την τέλεση του αδικήματος της φοροδιαφυγής (και πιθανότατα δικαιούχος του τραπεζικού λογαριασμού στο Πιστωτικό Ίδρυμα της Ελβετίας) έχει το δικαίωμα να εξαντλήσει την εσωτερική διοικητική διαδικασία βάσει της ελβετικής νομοθεσίας, με ό,τι η καθυστέρηση αυτή συνεπάγεται για τα συμφέροντα του Ελληνικού Δημοσίου. Λαμβάνοντας υπόψη τις ανωτέρω διαπιστώσεις, καθίσταται σαφές ότι είναι πολύ πιο εύκολο και εν τέλει ταμειακά προσοδοφόρο για την ελληνική πλευρά η σύναψη διακρατικής συμφωνίας για τη συνολική φορολόγηση

71. Για το λεκτικό της παρ. 3 του άρθρου 26 ΜΣ ΟΟΣΑ, η οποία συνάγεται και σε όλα τα προ του 2005 πρότυπα υποδείγματα σύμβασης του ΟΟΣΑ και η οποία ορίζει τους περιορισμούς στους οποίους υπόκειται η ανταλλαγή πληροφοριών, βλ. ανωτ. υποσημ. 60.

72. Επομένως, οι ελληνικές φορολογικές Αρχές πρέπει, σύμφωνα με το στοιχ. α' της παρ. 4 του επεξηγηματικού Πρωτοκόλλου, να έχουν εξαντλήσει τα εσωτερικά εργαλεία ελέγχου, πριν από την υποβολή του σχετικού αιτήματος διοικητικής συνδρομής έναντι των ελβετικών Αρχών.

73. Βλ. το στοιχ. γ' της παρ. 4 του επεξηγηματικού Πρωτοκόλλου της συμφωνίας διπλής φορολόγησης.

74. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το στοιχ. β' της παρ. 4 του επεξηγηματικού Πρωτοκόλλου, η διοικητική συνδρομή που προβλέπεται από το άρθρο 25 της Ελληνοελβετικής συμφωνίας δεν περιλαμβάνει μέτρα που στοχεύουν μόνο στην απλή συλλογή αποδεικτικών στοιχείων («αλίευση αποδείξεων»). Επομένως, γενικά και αόριστα αιτήματα θα απορρίπτονται από την αρμόδια ελβετική Αρχή. Βλ. σχετικά *Amado/Molo*, Das Verbot von Fishing Expeditions gemäss der Entscheidung des Bundesverwaltungsgerichts vom 5. März 2009 und den OECD-Standards, AJP 2009, 539 επ.

των «ελληνικών» (μη δηλωθέντων στην Εφορία) καταθέσεων στις τράπεζες της Ελβετίας, παρά η υποβολή σειράς αιτημάτων διοικητικής συνδρομής για Έλληνες φοροφυγάδες βάσει των προαναφερόμενων «προβληματικών» προϋποθέσεων.

IV. Η «διάσωση» του ελβετικού τραπεζικού απορρήτου στο πλαίσιο των νέων διακρατικών συμφωνιών για τη φορολόγηση των καταθέσεων

18. Υπό το πρίσμα των διαδικαστικών δυσχερειών που αναφέρονται κατά την ανταλλαγή πληροφοριών στο πλαίσιο της διοικητικής συνδρομής, βάσει των διακρατικών συμβάσεων για την αποφυγή της διπλής φορολόγησης, η Γερμανία και το Ην. Βασίλειο ακολούθησαν το δρόμο της σύναψης διμερών συμφωνιών για τη φορολόγηση των αδήλωτων κεφαλαίων που λιμνάζουν στα Πιστωτικά Ιδρύματα της Ελβετίας⁷⁵, προσπαθώντας να εισπράξουν τόσο για το παρελθόν όσο και για το μέλλον υψηλότατα χρηματικά ποσά υπέρ του Αγγλικού και του Γερμανικού Δημοσίου αντίστοιχα⁷⁶. Η δομή των εν λόγω διακρατικών συμφωνιών είναι σχετικά απλή. Στους πελάτες των Τραπεζικών Ιδρυμάτων με κατοικία στη Γερμανία ή στο Ην. Βασίλειο δίδονται οι εξής δύο δυνατότητες: α) να καταβάλουν έναν εφάπαξ κατ' αποκοπήν φόρο, το ύψος του οποίου κυμαίνεται από 19% έως και 34% επί των περιουσιακών στοιχείων του χαρτοφυλακίου και υπολογίζεται βάσει ενός ειδικού μαθηματικού τύπου που περιέχεται στη συμφωνία, προκειμένου να διατηρήσουν την ανωνυμία τους και εν τέλει να νομιμοποιήσουν το «μαύρο» χρήμα έναντι πάντων, αφού οποιεσδήποτε φορολογικές αξιώσεις των αγγλικών ή γερμανικών Αρχών αποσβήνονται μετά την απόδοση του συγκεκριμένου ποσού ή β) να αποκαλύψουν σε όλο τους το εύρος τα τραπεζικά στοιχεία έναντι των αγγλικών ή γερμανικών φορολογικών Αρχών, προκειμένου να καταβάλουν πλέον σε εξατομικευμένη βάση τον αναλογούντα φόρο. Στην περίπτωση κατά την οποία ο πελάτης της Τράπεζας δεν ακολουθήσει καμία από τις προαναφερόμενες λύσεις, τότε υποχρεούται να κλείσει εντός πέντε μηνών από το χρονικό σημείο ισχύος της διακρατικής συμφωνίας τους τραπεζικούς του λογαριασμούς ή το χαρτοφυλάκιό του σε οποιοδήποτε Πιστωτικό Ίδρυμα της Ελβετίας, αφού αλλιώς ο αναλογούν φόρος θα παρακρατηθεί αυτόματα από την Τράπεζα και θα αποδοθεί στις αρμόδιες φορολογικές Αρχές.

75. [1] Abkommen zwischen der Schweizerischen Eidgenossenschaft und der Bundesrepublik Deutschland über Zusammenarbeit in den Bereichen Steuern und Finanzmarkt (21.9.2011), [2] Abkommen zwischen der Schweizerischen Eidgenossenschaft und dem Vereinigten Königreich von Grossbritannien und Nordirland über die Zusammenarbeit im Steuerbereich (6.10.2011). Αναλυτικά για τη Γερμανοελβετική συμφωνία, *Thebrath*, Steuerabkommen zwischen Deutschland und der Schweiz, Jusletter 31. Oktober 2011, 1 επ. Επίσης, για την παρόμοια συμφωνία της Γερμανίας με το Λιχτενστάιν, βλ. *Lennert*, Liechtenstein: Abkommen über die Zusammenarbeit und den Informationsaustausch in Steuersachen mit Deutschland, ZEV 2009, 504 επ.

76. Τον ίδιο δρόμο ακολούθησαν, με επιτυχέστερο πάντως τρόπο, όπως θα δούμε κατωτέρω, και οι Ηνωμένες Πολιτείες.

19. Η ανωτέρω προσπάθεια φορολόγησης των καταθέσεων εκ μέρους των δύο ισχυρών αυτών ευρωπαϊκών κρατών ασφαλώς δεν έγινε δίχως υποχωρήσεις και ανταλλάγματα υπέρ της ελβετικής πλευράς. Από μία πρώτη σύντομη ματιά σε ορισμένες μόνο διατάξεις του κειμένου των συγκεκριμένων συμφωνιών, η επικύρωση των οποίων εκκρεμεί στην παρούσα χρονική στιγμή εξαιτίας ισχυρών αντιδράσεων σε εθνικό και σε κοινοτικό επίπεδο⁷⁷, καταδεικνύεται σαφώς ότι η Ελβετία όχι μόνο κατάφερε να διασώσει το τραπεζικό της απόρρητο και να ανασχέσει κατά το δυνατόν την αυτόματη ανταλλαγή τραπεζικών πληροφοριών προς τις χώρες αυτές, αλλά ταυτόχρονα πέτυχε να αφήσει ανοικτά αρκετά «παραθυράκια» ως προς την ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση κρίσιμων κατηγοριών μεγαλοκαταθετών στα Πιστωτικά της Ιδρύματα. Πιο συγκεκριμένα, εκτός πεδίου εφαρμογής συμφωνιών κείνται όλοι εκείνοι οι τραπεζικοί λογαριασμοί, των οποίων δικαιούχοι είναι *Discretionary Trusts*⁷⁸ ή Ιδρύματα τύπου *Λιχτενστάιν* (*Liechtenstein*)⁷⁹, δηλαδή νομικά μορφώματα τα οποία δεν ασκούν εν τοις πράγμασι οικονομική δραστηριότητα και πίσω από τα οποία κρύβονται συνήθως μεγάλο ύψους αδήλωτα κεφάλαια. Κατά τη χαρακτηριστική διατύπωση του άρθρου 2 η): «An individual resident in the United Kingdom is not considered to be a relevant person with regard to assets of associations of persons, asset structures, trusts or foundations, if it is not possible to ascertain the beneficial ownership of such assets, e.g. due to the discretionary nature of the arrangement»⁸⁰. Περαιτέρω μειονέκτημα αποτελεί η ρητή και αποκλειστική εφαρμογή των νέων διακρατικών συμφωνιών μόνο σε δικαιούχους φυσικά πρόσωπα, χωρίς να καταλαμβάνονται από τη ρύθμιση οι τραπεζικές καταθέσεις που συνδέονται με εταιρίες, καθιστώντας επομένως αδύνατη τη φορολόγηση του συνόλου των τραπεζικών καταθέσεων των εμπορικών εταιριών, με ότι τούτο συνεπάγεται για τις δυνατότητες καταστράτηγησης της συμφωνίας⁸¹. Από τη φορολόγηση εξαιρούνται επίσης το περιεχόμενο

77. Πρβλ. αφ' ενός μεν τη διαμάχη που έχει ξεσπάσει στη Γερμανική Βουλή μεταξύ του κυβερνητικού συνασπισμού και των κομμάτων της αντιπολίτευσης σχετικά με το εν λόγω ζήτημα, καθώς και τη θέση των τελευταίων για «μπλοκάρισμα» της συμφωνίας στην Κάτω Βουλή, *Handelsblatt*, 29.9.2011, αφ' ετέρου δε τις αντιδράσεις των κοινοτικών οργάνων σε σχέση με τα ζητήματα που δημιουργούνται με την Οδηγία 2003/48/ΕΚ για τη φορολόγηση των υπό μορφή τόκων εισοδημάτων από αποταμιεύσεις. Ως προς το τελευταίο θέμα, βλ. και την απάντηση του αρμόδιου Επιτρόπου *Semeta* ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου μετά από σχετική ερώτηση ως προς την απόκλιση του φορολογικού συντελεστή των διακρατικών συμφωνιών από εκείνων που προβλέπει η Οδηγία 2003/48/ΕΚ, καθώς και ως προς την αρμοδιότητα των κρατών-μελών να συνάπτουν τέτοιου είδους φορολογικές συμφωνίες.

78. Βλ. ήδη *Kötz*, Trust und Treuhand. Eine rechtsvergleichende Darstellung des anglo-amerikanischen Trust und funktionsverwandter Institute des deutschen Rechts, 1963, passim.

79. *Biedermann*, Die Treuhänderschaft des liechtensteinischen Rechts, dargestellt an ihrem Vorbild, dem Trust des Common Law: unter Berücksichtigung des Gesetzes betreffend das Treuunternehmen, 1981, passim.

80. Πανομοιότυπη ρύθμιση περιλαμβάνει και το γερμανικό κείμενο (συμφωνία Γερμανίας - Ελβετίας).

81. Επί παραδείγματι, ο Γερμανός φοροφυγάς (κάτοικος Γερμανίας) θα μπορούσε να προβεί στην ίδρυση μιας προσωπικής ή κεφαλαιουχικής εταιρίας στη Γερμανία, η οποία θα διαχειρίζεται τον

των τραπεζικών θυρίδων και οι ασφαλιστικές συμβάσεις⁸², ενώ σύμφωνα με το άρθρο 7 § 7 αποσβήνονται όλες οι υφιστάμενες προ της 31.12.2002 αξιώσεις χωρίς την καταβολή ούτε ενός ευρώ προς το Αγγλικό ή το Γερμανικό Δημόσιο αντίστοιχα. Ταυτόχρονα και πέρα από το ζήτημα της σύγκρουσης αρμοδιοτήτων μεταξύ της ΕΕ και των κρατών-μελών, ειδικά δε ενόψει της αναθεώρησης της Οδηγίας 2003/48/ΕΚ⁸³ για τη φορολόγηση των υπό μορφή τόκων εισοδημάτων από αποταμιεύσεις⁸⁴, στις υπογραφείσες διακρατικές συμφωνίες είναι ορατή η προσπάθεια της Ελβετίας αφ' ενός μεν να περιορίσει την αυτόματη ανταλλαγή τραπεζικών πληροφοριών μέσω συγκεκριμένου αριθμητικού «πλαφόν» που θέτει το άρθρο 31 § 8 και 9 στην εν λόγω διαδικασία⁸⁵, αφ' ετέρου δε να αποφύγει μελλοντικά το ενδεχόμενο σύναψης μιας συνολικής (και όχι μεμονωμένης και ανά κράτος-μέλος) συμφωνίας συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών-μελών της για την αυτόματη ανταλλαγή τραπεζικών πληροφοριών στο πρότυπο της Οδηγίας 2003/48/ΕΚ⁸⁶. Δεν πρέπει τέλος να παροράται και η πρακτική σημασία της ρύθμισης του άρθρου 17 της συμφωνίας για το ζήτημα των γνωστών CD's

τραπεζικό λογαριασμό στην Ελβετία, προκειμένου να αποφύγει τη σχετική φορολόγηση βάσει της συναφθείσας διακρατικής συμφωνίας. Ένας άλλος εύκολος τρόπος αποφυγής της φορολόγησης είναι η μεταφορά του τραπεζικού λογαριασμού σε αλλοδαπό παράρτημα της ίδιας Τράπεζας.

82. Όπως προκύπτει από τον ελβετικό τύπο «tagesanzeiger.ch», 31.1.2012, η αυξανόμενη ζήτηση τραπεζικών θυρίδων σε συνδυασμό με τον περιορισμένη διαθεσιμότητα στα ίδια τα Πιστωτικά Ιδρύματα έχει οδηγήσει ορισμένες ελβετικές Τράπεζες στο ακραίο φαινόμενο της εκμίσθωσης θυρίδων σε ξενοδοχεία.
83. Με την Οδηγία 2003/48/ΕΚ εισήχθη η αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών ως προς τους τόκους των καταθέσεων. Κάθε φορέας πληρωμής υποχρεούται να εξακριβώνει την ταυτότητα του οικονομικού δικαιούχου των τόκων και να τη διαβιβάζει στις αρμόδιες φορολογικές Αρχές του κράτους κατοικίας του. Όλα τα κράτη-μέλη ακολουθούν ένα τέτοιου είδους αυτόματο σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών, με εξαίρεση το Βέλγιο, την Αυστρία και το Λουξεμβούργο, οι οποίες εξαιτίας της αυστηρής νομοθεσίας περί τραπεζικού απορρήτου επιβάλλουν φορολόγηση του εισοδήματος από τους τόκους καταθέσεων στην πηγή σε ποσοστό 35%, διατηρώντας την ανωνυμία των καταθετών τους. Προκειμένου να αποφευχθεί η διαρροή κεφαλαίων προς άλλα κράτη εκτός ΕΕ (όπως π.χ. η Ελβετία, το Λιχτενστάιν, το Μονακό, η Ανδόρρα, ο Άγιος Μαρίνος), τα κοινοτικά όργανα έλαβαν παρόμοια μέτρα στα προαναφερόμενα τρίτα κράτη. Βλ. τη συμφωνία μεταξύ ΕΚ και Ελβετικής Συνομοσπονδίας που προβλέπει μέτρα ισοδύναμα με τα θεσπιζόμενα στην Οδηγία 2003/48/ΕΚ για τη φορολόγηση των υπό μορφή τόκων εισοδημάτων από αποταμιεύσεις (ΕΕ 29.12.2004, L. 385/30), καθώς και τις παρόμοιες συμφωνίες μεταξύ της ΕΚ και του Λιχτενστάιν, του Μονακό, της Ανδόρρας και του Αγίου Μαρίνου.
84. Βλ. την Πρόταση Οδηγίας της 13.11.2008 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2003/48/ΕΚ, COM(2008) 727 τελικό.
85. Ο ανώτατος αριθμός ερωτημάτων δεν μπορεί να ξεπεράσει τις 1.000 ανά έτος, ενώ μάλιστα έχει προβλεφθεί και ειδική ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία είναι δυνατή υπό προϋποθέσεις η μείωση του αριθμού των ερωτημάτων κατά 15%.
86. Υπό το πρίσμα αυτό δεν είναι διόλου τυχαία η πολλαπλή αναφορά του ζητήματος της αυτόματης ανταλλαγής τραπεζικών πληροφοριών στο προσέμιο και στο τελικό κείμενο των εν λόγω διακρατικών συμφωνιών με Ην. Βασίλειο και Γερμανία. Βλ. επίσης και την κοινή δήλωση στο τέλος των συμφωνιών ως προς το ζήτημα της ανταλλαγής πληροφοριών.

με (υποκλαπέντα) στοιχεία καταθετών σε ελβετικές Τράπεζες. Βάσει της συγκεκριμένης ρύθμισης δεν καθίσταται πλέον δυνατή η ποινική δίωξη (ούτε κατά το ελβετικό ούτε κατά το γερμανικό ή αγγλικό δίκαιο) όλων εκείνων που εμπλέκονται σε αδικήματα σχετιζόμενα με την απόκτηση φορολογικά χρήσιμων δεδομένων για πελάτες ελβετικών τραπεζών πριν από την υπογραφή της παρούσας συμφωνίας⁸⁷.

20. Αξίζει πάντως να αναφερθεί συναφώς ότι πολύ πιο αποτελεσματική από τις συμφωνίες της Ελβετίας με τη Γερμανία και το Ην. Βασίλειο, υπήρξε η διακρατική συμφωνία των ΗΠΑ με την Ελβετία. Στο πλαίσιο της πολύκροτης υπόθεσης UBS⁸⁸, η οποία αποτέλεσε σημείο έντονων τριβών στις οικονομικοπολιτικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών, και φαίνεται μετά τις τελευταίες ενέργειες της αμερικανικής δικαιοσύνης («John Doe Summons») να τις απειλεί εκ νέου⁸⁹, η ελβετική Τράπεζα υποχρεώθηκε να καταβάλει στις ΗΠΑ το χρηματικό πρόστιμο των 780 εκ. δολλαριών, αλλά και να αποκαλύψει τελικά τραπεζικά δεδομένα χιλιάδων ύποπτων για φοροδιαφυγή αμερικανικών πελατών της (περίπου 4.450 πελατών). Ασφαλώς, μέσω της διαβίβασης των τραπεζικών αυτών δεδομένων προς τις αμερικανικές φορολογικές Αρχές τέθηκε εκποδών το ελβετικό τραπεζικό απόρρητο και η προστασία της ανωνυμίας των καταθετών της συγκεκριμένης Τράπεζας⁹⁰, γεγονός που καταδεικνύει περὶτρανα ότι οι ασφυκτικές πολιτικές και νομικές πιέσεις εκ μέρους των ΗΠΑ, αλλά και ο διαφορετικός συσχετισμός δυνάμεων έχουν οδηγήσει σε μία διακριτή μεταχείριση των κάθε φορά εμπλεκόμενων μερών⁹¹,

87. Βλ. σχετικά Wyss, *Illegal beschaffte Daten - eine Grundlage für Internationale Amts- und Strafrechtshilfe in Fiskalsachen?*, AJP 2011, 731 επ. Πρβλ. προσφάτως την άσκηση ποινικής δίωξης και την έκδοση εντάλματος σύλληψης εκ μέρους των ελβετικών Αρχών κατά τριών Γερμανών υπάλληλων της δίωξης οικονομικού εγκλήματος του Κρατιδίου της Βόρειας Ρηνανίας-Βεσφαλίας για (υποκλαπέντα) στοιχεία πελατών ελβετικών Τραπεζών (CD's) [<http://www.sueddeutsche.de>, 3.4.2012].

88. Αναλυτικά για την εν λόγω υπόθεση *Παυλίδης*, Εκβιάζοντας τη συνεργασία των ξένων τραπεζών ενάντια στη φοροδιαφυγή: η υπόθεση UBS, ΔΕΕ 2010, 1033 επ.

89. Μεταξύ των ένδεκα Τραπεζών είναι και οι γνωστές *Crédit Suisse, Julius Bär, Zürcher Kantonalbank, Basler Kantonalbank*.

90. Βλ. τη σχετική διακρατική συμφωνία: *Agreement between the United States of America and Switzerland on the request for information from the Internal Revenue Service regarding UBS = Abkommen zwischen der Schweizerischen Eidgenossenschaft und den Vereinigten Staaten von Amerika über ein Amtshilfesuch des Internal Revenue Service der Vereinigten Staaten von Amerika betreffend UBS AG, einer nach schweizerischem Recht errichteten Aktiengesellschaft* [19.8.2009]. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.admin.ch/ch/d/sr/0_672_933_612/index.html. Πρβλ. *Behnisch*, *Amtshilfe der Schweiz in Steuer(straf)sachen, insbesondere an die USA: Durcheinandertal*, ASA 77 (2009), 737 επ· του *ιδίου*, *Neue Entwicklungen der internationalen Amtshilfe im Bereich der direkten Steuern - Durchbrechung des Bankgeheimnisses ohne substantielle Zugeständnisse des Auslandes?*, ST 2010, 65 επ· *Cottier/Matteotti*, *Das Abkommen über ein Amtshilfesuch zwischen der Schweizerischen Eidgenossenschaft und den Vereinigten Staaten von Amerika vom 19. August 2009: Grundlagen und innerstaatliche Anwendbarkeit*, ASA 78 (2009), 349 επ.

91. Σύμφωνα με πληροφορίες της ελβετικής εφημερίδας *Basler Zeitung*, 18.12.2011, οι προαναφερόμενες 11 ελβετικές Τράπεζες που βρί-

όπως τούτο καταδεικνύεται από το τελικό αποτέλεσμα των προαναφερόμενων διακρατικών συμφωνιών⁹².

V. Επίλογος

21. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω διαπιστώσεων, πρέπει να σημειωθεί συμπερασματικά ότι η απαγόρευση πλέον άρνησης χορήγησης σχετικής διοικητικής συνδρομής κατ' επίκληση του τραπεζικού απορρήτου από τις ελβετικές Αρχές, στο πλαίσιο της ανταλλαγής τραπεζικών πληροφοριών μεταξύ των ελληνικών και των ελβετικών Αρχών, αποτελεί ένα εργαλείο που είναι άκρως αμφίβολο αν θα μπορέσει να λειτουργήσει αποτελεσματικά στο πλαίσιο καταπολέμησης της φοροδιαφυγής, αφού η ύπαρξη μιας σειράς προϋποθέσεων ως προς τα αναγκαία στοιχεία του αιτήματος, τα οποία θέτει το συνοδευτικό πρωτόκολλο της διακρατικής συμφωνίας σε συνδυασμό με την έλλειψη της αναγκαίας υλικοτεχνικής και στελεχιακής υποδομής, δυσχεραίνει την αποτελεσματικότητα του μέτρου. Από την άλλη πλευρά, οι ελπίδες που δημιουργούνται στην ελληνική κοινή γνώμη για τη σύλληψη και φορολόγηση -αναδρομική και μέλλουσα- των εξαχθέντων στην Ελβετία κεφαλαίων και την είσπραξη μεγάλων χρηματικών ποσών υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου, πόρρω απέχει από την πραγματικότητα και από το υφιστάμενο νομικό *status quo ante*. Η ανακίνηση του ζητήματος της φορολόγησης των ελληνικών κεφαλαίων στα Πιστωτικά Ιδρύματα της Ελβετίας από την Ελληνική Κυβέρνηση φαίνεται να μετατοπίζει το πραγματικό πρόβλημα της ουσιαστικής και αποτελεσματικής αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής από το εσωτερικό της χώρας στο εξωτερικό, αφού καλλιεργείται διαρκώς στην κοινή γνώμη η ψευδαίσθηση ότι μέσα από τη διακρατική συμφωνία με την

Ελβετία θα χτυπηθεί η φοροδιαφυγή και θα πληρώσουν «οι έχοντες και κατέχοντες». Ασφαλώς, απομένει να αποδειχθεί στην πράξη αν η πολυαναμενόμενη Ελληνοελβετική συμφωνία θα αποφέρει τα επιθυμητά (ταμειακά) αποτελέσματα υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου. Πρέπει, πάντως να σημειωθεί ότι η υπογραφή μιας αντιστοίχου περιεχομένου συμφωνίας μεταξύ της Ελβετικής και της Ελληνικής Κυβέρνησης στο απώτερο μέλλον, η οποία θα έχει στην καλύτερη περίπτωση ως κανονιστικό πρότυπο τις ήδη καταρτισθείσες συμβάσεις της Ελβετίας με τη Γερμανία και το Ην. Βασίλειο, δεν εκπέμπει ιδιαίτερα αισιόδοξα μηνύματα για την αποκατάσταση της φορολογικής δικαιοσύνης και την αναμενόμενη οικονομική «ανάσα», που θα έδινε στην εθνική μας οικονομία η φορολόγηση των ελληνικών κεφαλαίων στα εκεί Πιστωτικά Ιδρύματα. Οι δυνατότητες που δίδονται μέσα από τα προαναφερόμενα νομικά «παραθυράκια» των νέων διακρατικών συμφωνιών στους φοροφυγάδες (μεγαλο-καταθέτες) να αποφύγουν την φορολόγηση των αδήλων κεφαλαίων τους στις ελβετικές Τράπεζες θα αξιοποιηθούν στο έπακρο από τους τελευταίους, θέτοντας σε αμφιβολία την επιτυχία του όλου εγχειρήματος από τη σκοπιά του Ελληνικού Δημοσίου. Είναι προφανές ότι η Ελβετία επιχειρεί μέσα από την υπογραφή μεμονωμένων με τα κράτη-μέλη διακρατικών συμφωνιών για την φορολόγηση των καταθέσεων να προλάβει μία πανευρωπαϊκή λύση, προκειμένου να περιορίσει τον κίνδυνο της πλήρους κατάργησης του τραπεζικού της απορρήτου μέσω μιας συμφωνίας με την Κοινότητα για την αυτόματη ανταλλαγή τραπεζικών πληροφοριών μεταξύ των κρατών-μελών και της Ελβετίας. Άλλωστε, δεν είναι διόλου τυχαίο το ότι, εκτός από τις μονογραφείσες διακρατικές συμφωνίες με τη Γερμανία και το Ην. Βασίλειο, ήδη διαπραγματεύεται με την Ελλάδα, με το Βέλγιο, με την Ολλανδία και με άλλες χώρες τη σύναψη διμερών συμβάσεων στον ίδιο «καμβά», έχοντας ακριβώς ως στόχο την περιορισμένη και υπό προϋποθέσεις ανταλλαγή τραπεζικών πληροφοριών για τους πελάτες των Τραπεζών της. Η κατάσταση για μία συνολική ευρωπαϊκή λύση φαίνεται πάντως να περιπλέκεται περαιτέρω εξαιτίας της θέσης ορισμένων κρατών-μελών, όπως είναι η Αυστρία και το Λουξεμβούργο, να ισχύσει και για εκείνες το ίδιο σύστημα απορρήτου που έχει γίνει δεκτό για τις καταθέσεις στις ελβετικές Τράπεζες στο πλαίσιο της Οδηγίας 2003/48/ΕΚ για τη φορολόγηση των υπό μορφή τόκων εισοδημάτων από αποταμιεύσεις. Οι μελλοντικές εξελίξεις σε όλους τους παραπάνω τομείς αναμένονται ασφαλώς με ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

σκονται στο στόχαστρο της αμερικανικής δικαιοσύνης, είναι διατεθειμένες να ακολουθήσουν το «μοντέλο» της UBS και να καταλήξουν σε σχετική συμφωνία με την αμερικανική πλευρά.

92. Η σκληρή θέση των ΗΠΑ έχει οδηγήσει ορισμένες ελβετικές Τράπεζες να εγκαταλείψουν την αμερικανική αγορά, προκειμένου να ξεφύγουν από τις έντονες πιέσεις για αποκάλυψη στοιχείων πελατών τους. Έτσι, μικρότερες ελβετικές τράπεζες που δεν δραστηριοποιούνται πλέον στην αγορά των ΗΠΑ, διαθέτουν ένα καίριο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, αφού χωρίς να είναι ευάλωτες στις αμερικανικές πιέσεις, δίνουν στους αμερικανούς φοροφυγάδες τη δυνατότητα να μεταφέρουν τα αδήλωτα κεφάλαιά τους από τις μεγαλύτερες ελβετικές Τράπεζες, όπως είναι η UBS, η *Credit Swiss*, η *Julius Bär*, στις μικρότερες μη εκτεθειμένες στον «αμερικανικό κίνδυνο» Τράπεζες.

